

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ
« ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ 94fm »

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Όνομα, επίθετο φοιτητή/τριας, [2019]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής διατριβής από το Τμήμα του Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ραδιόφωνο από την εποχή της εφεύρεσης του μέχρι σήμερα αποτελεί ουσιαστικό εξάρτημα της οικιακής τεχνολογίας, ακολουθώντας μια διαδρομή όπου μέχρι την εμφάνιση της τηλεόρασης, το ραδιόφωνο κατείχε έναν πρωταγωνιστικό ρόλο, ως το πρώτο ηλεκτρονικό ΜΜΕ. Καθώς ο αριθμός των συσκευών του ραδιοφώνου αυξανόταν, διαμορφωνόταν και το ακροαματικό κοινό του, παράλληλα με την αύξηση των ραδιοφωνικών σταθμών και των προγραμμάτων τους. Ωστόσο, σημαντική υπήρξε η ανάμιξη της ραδιοφωνίας στην διαμόρφωση της πολιτικής, σε συνδυασμό με την ανάδειξή του σε βασικό εργαλείο προπαγάνδας. Τον Μάιο του 1987 με υπουργική απόφαση επετράπη η ίδρυση δημοτικών ραδιοφωνικών σταθμών, ως δημόσιο αγαθό, όμως παρασύρθηκε στη δίνη των πολιτικών συμφερόντων. Παρόλα αυτά, κατάφερε να επιβιώσει έως σήμερα και ένα από τα λίγα δείγμα του είναι ο δημοτικός σταθμός «Επικοινωνία 94fm» του δήμου Ηρακλείου Αττικής.

Η παρούσα εργασία διερευνάται η εξέλιξη του δημοτικού ραδιοφώνου στην Ελλάδα μέσα από συνεντεύξεις εργαζομένων του δημοτικού ραδιοφώνου «Επικοινωνία 94fm» του Ηρακλείου Αττικής. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η πορεία της ελληνικής ραδιοφωνίας, από τα πρώιμα χρόνια του ραδιοφώνου μέχρι σήμερα. Έπειτα, μελετάται η πορεία της δημοτικής ραδιοφωνίας στην Ελλάδα. Τέλος, αναφέρονται ορισμένα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη του θέματος και τις συνεντεύξεις διαφόρων εργαζομένων του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm».

Λέξεις-κλειδιά: ραδιόφωνο, ελληνική ραδιοφωνία, δημοτικό ραδιόφωνο, Επικοινωνία 94 fm.

ABSTRACT

The radio from the time of its invention since today is an essential part of home technology, following a route where until the appearance of television, the radio held a leading role as the first electronic media. As the number of radio devices grew, its listening audience grew, along with the increase in radio stations and programs. However, radio has been involved in shaping politics, along with its emergence as a key propaganda tool. In May of 1987 a ministerial decision allowed the establishment of municipal radio stations as a public good, but was thrown into the whirl of political interests. However, it has managed to survive to this day and one of the few samples is the municipal station "Επικοινωνία 94fm" of the municipality of Heraklion, Attica.

This paper explores the evolution of municipal radio in Greece through interviews with the municipal radio "Επικοινωνία 94fm" of Heraklion, Attica. Specifically, the first chapter analyzes the course of Greek radio broadcasting, from the early years of the radio until today. Then, the course of the municipal radio broadcasting in Greece is being studied. Finally, some conclusions are drawn from the study of the topic and the interviews of various employees of the Municipal Radio "Epikoinonia 94fm".

Keywords: radio, Greek radio, municipal radio, Epikoinonia 94 fm.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	7
1. Η Ελληνική Ραδιοφωνία.....	8
1.1. Τα Πρώιμα Χρόνια του Ραδιοφώνου.....	8
1.2. Τα χρόνια μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.....	12
1.3. Η Μετάδοση και η Επιστροφή στη Δημοκρατία.....	14
1.4. Εθνικός Ραδιοφωνικός Σταθμός.....	17
2. Το Δημοτικό Ραδιόφωνο στην Ελλάδα	
2.1. Η Εμφάνιση του Ελεύθερου Ραδιοφώνου.....	19
2.2. Δημοτικοί Σταθμοί.....	26
2.3. Επαρχιακοί Σταθμοί.....	30
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	32
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	34
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	37
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	38
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.....	98

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Αίθουσα παραγωγής του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm».σ.27

Εικόνα 2: Αίθουσα σύνταξης και παραγωγής του δημοτικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm». σ.44

Εικόνα 3: Ραδιοφωνικός παραγωγός του δημοτικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm». σ. 55

Εικόνα 4: Εξοπλισμός της αίθουσας παραγωγής του δημοτικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm».σ.57

Εικόνα 5: Αίθουσα παραγωγής του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm». σ. 65

Εικόνα 6: Οι εγκαταστάσεις του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm». σ. 80

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία διερευνά την πορεία του ελληνικού δημοτικού ραδιοφώνου μέσα από συνεντεύξεις εργαζομένων του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Επικοινωνία 94 fm» του Ηρακλείου Αττικής. Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται η ιστορία της ελληνικής ραδιοφωνίας από τα πρώιμα του χρόνια μέχρι σήμερα. Στο δεύτερο κεφάλαιο μελετάται η πορεία της δημοτικής ραδιοφωνίας στην Ελλάδα. Στο τελικό μέρος της εργασίας καταγράφονται οι συνεντεύξεις εργαζομένων του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού του Ηρακλείου Αττικής «Επικοινωνία 94 fm» που μέσα από τα βιώματα και τις εμπειρίες τους περιγράφεται η πορεία του δημοτικού ραδιοφώνου στην Ελλάδα. Παράλληλα, έχουν αναρτηθεί ορισμένα αποκόμματα εφημερίδων με σχετικά άρθρα για το δημοτικό ραδιόφωνο.

1. Η Ελληνική Ραδιοφωνία

Η ανάπτυξη του ραδιοφώνου στην Ελλάδα επηρεάστηκε από το πρότυπο του ως δημόσια υπηρεσία που καθιερώθηκε νωρίτερα σε άλλα ευρωπαϊκά έθνη. Ωστόσο, η δημόσια ραδιοφωνία δεν μπόρεσε να ξεφύγει από το κοινωνικο-πολιτιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ξεκίνησε να λειτουργεί. Το ελληνικό πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον του 20^{ου} αιώνα διαμορφώθηκε σε μεγάλο βαθμό από τους πολέμους, την κατοχή, τις δικτατορίες και τις επακόλουθες δυσχερείς οικονομικές συνθήκες. Ως εκ τούτου, το ελληνικό δημοτικό ραδιόφωνο αντιμετώπισε μια τεράστια πρόκληση, να προσπαθήσει να επιτύχει τους στόχους του. Για πολλούς ήρθε κοντά στην παροχή δημόσιας υπηρεσίας στον ελληνικό λαό, αλλά για άλλους η μοίρα του ήταν προκαθορισμένη από τις κοινωνικο-πολιτιστικές συνθήκες του έθνους και έτσι δεν θα μπόρεσε ποτέ να πετύχει τους στόχους του. Και στις δύο περιπτώσεις, η ανάπτυξη του δημοτικού ραδιοφώνου στην Ελλάδα είναι παράλληλη με την ανάπτυξη της Ελλάδας τον 20^ο αιώνα (Τριανδής & Βασιλείου 1972).

Η εμφάνιση του κρατικού, ιδιωτικού και δημοτικού ραδιοφώνου στην Ελλάδα ακολούθησε αυτή την κοινωνικοπολιτισμική υποδομή. Έτσι, το δημοτικό ραδιόφωνο δεν θα μπορούσε να αναμένεται να λειτουργήσει όπως το δημοτικό ραδιόφωνο των δυτικών ευρωπαϊκών εθνών που έχουν διαφορετικές κοινωνικο-πολιτισμικές ταυτότητες (Legg, 1977).

1.1. Τα πρώιμα χρόνια του ραδιοφώνου

Το ραδιόφωνο έφτασε στην Ελλάδα το 1923 με τη μορφή πειραματικών εκπομπών από το Υπουργείο Ναυτικού και την Ένωση Ελλήνων Ερασιτεχνών Ασύρματων Χειριστών. Συγκεκριμένα, η πρώτη αυτή απόπειρα έλαβε χώρα στο Βοτανικό μέσω ενός πομπού ασύρματης τηλεφωνίας με ισχύ 200W, προερχόμενου από τη σουηδική εταιρεία Svenska Radio Aktiebolaget. Το Υπουργείο Ναυτικού, το οποίο ρύθμιζε τη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση από το 1921 μέχρι το 1926, απαιτούσε την καταβολή στη διεύθυνση «Λαχείου του Στόλου» μιας συνδρομής των 500 δραχμών, ποσό υπέρογκο για τα δεδομένα της εποχής εκείνης, από τους

ιδιοκτήτες οι οποίοι είχαν ραδιοφωνικούς σταθμούς. Η κυβέρνηση ήθελε να αποθαρρύνει την εκπομπή έως ότου μπορούσε να έχει τον σταθερό έλεγχο του ραδιοφώνου (Ραδιοφωνία, 1956).

Ο μηχανικός Ν. Αγγελέας το 1924 κατέθεσε την πρώτη επίσημη πρόταση για την ίδρυση ραδιοφωνικού σταθμού. Την ίδια χρονιά, στο θέατρο «Αλάμπρα» κατά τη διάρκεια της παράστασης «Δια του ασυρμάτου», παρουσιάστηκε για πρώτη φορά δημόσια το ραδιόφωνο. Οι ηθοποιοί κάθονταν γύρω από ένα ραδιόφωνο από το οποίο δήθεν απολάμβαναν την ακρόαση με τα ακουστικά τους.

Έπειτα, έγιναν προσπάθειες ασύρματων μεταδόσεων από ορισμένους καθηγητές πανεπιστημίου κυρίως, όπως το Δ. Χόνδρο και τον Κ. Πετρόπουλο. Μεταξύ των πιο γνωστών μεταδόσεων τους ήταν αυτή στη Σχολή Μεγαρέως το Μάιο του 1925. Παράλληλα, οργανώνονται διάφορες ομάδες ερασιτεχνών ασυρμάτου με την πιο γνωστή να είναι ο Όμιλος Φίλων Ασυρμάτου που ιδρύθηκε το 1927 υπό την προεδρεία του καθηγητή Δ. Χόνδρο. Τον επόμενο χρόνο, το 1928, έγινε για πρώτη φορά η προσπάθεια ασύρματης μετάδοσης μιας διάλεξης με θέμα τη ραδιοφωνία από την αίθουσα του συλλόγου Αττικής Παρνασσού (Κάρτερ, 2004)

Ωστόσο, ο πρώτος επίσημος ραδιοφωνικός σταθμός της Ελλάδας ιδρύθηκε το 1928 στη Θεσσαλονίκη από το Χρήστο Τσιγγιρίδη. Ο Χρήστος Τσιγγιρίδης σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Στουτγάρδης ηλεκτρολογία και κατάφερε λειτουργήσει τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό τόσο της Ελλάδας όσο και των Βαλκανίων.

Μετά τις σπουδές του, ο Χ. Τσιγγιρίδης επιστρέφει στη Θεσσαλονίκη και έντονα επηρεασμένος από τα πειράματα ασύρματης επικοινωνίας που έκανε στη σχολή κατά τη διάρκεια των σπουδών του, αποφάσισε να ιδρύσει ένα ραδιοφωνικό σταθμό. Οι πρώτες απόπειρες για ραδιοφωνική εκπομπή πραγματοποιούνται στο σπίτι του. Το 1926 στην πρώτη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης ξεκινά να πουλά μεγάφωνα και ενισχυτές σαν αντιπρόσωπος της γερμανικής εταιρείας Siemens-Halske. Από τα μεγάφωνα διαφημίζονταν οι εκθέτες και έπαιζαν μουσική (Δουλκέρη, 1979).

Η πρώτη εκπομπή έγινε τον Μάρτιο του 1926 έχοντας όμως μόνο δύο ακροατές. Ωστόσο, οι ακροατές σύντομα αυξήθηκαν κατά πολύ. Η λειτουργία του πομπού βάσει της νομοθεσίας περί ραδιοφωνικών εκπομπών επιτρεπόταν μόνο κατά τη διεξαγωγή της Δ.Ε.Θ. και οι προσπάθειες του Τσιγγιρίδη για να λάβει άδεια συνεχούς λειτουργίας για μεγάλο διάστημα δεν απέφεραν καρπούς. Ο σταθμός λειτουργούσε με τα έσοδα των διαφημίσεων, ενώ το μουσικό του πρόγραμμα απαρτιζόταν από ζωντανές εκτελέσεις μουσικών κομματιών από τραγουδιστές και μουσικούς εντός του μουσικού στούντιο (Δουλκέρη, 1979).

Ο σταθμός στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έπαιξε σημαντικό ρόλο. Από τον ίδιο σταθμό οι Θεσσαλονικείς ενημερώθηκαν για την ιταλική εισβολή στη χώρα. Όμως, επί γερμανικής κατοχής ο σταθμός κατασχέθηκε και ο Χ. Τσιγγιρίδης φυλακίστηκε. Ωστόσο, την επόμενη μέρα κιόλας αποφυλακίστηκε καθώς οι Γερμανοί δε μπόρεσαν να λειτουργήσουν τον πομπό του σταθμού μόνοι. Μετά την απελευθέρωση, το 1945, ο πομπός του Τσιγγιρίδη πήρε προσωρινή άδεια διαρκούς λειτουργίας. Το 1947 όταν το Ε.Ι.Ρ. αγόρασε τον πομπό ενώ λίγο αργότερα εγκατέστησε νέο ισχυρότερο πομπό. Την ίδια χρονιά ο Τσιγγιρίδης πεθαίνει (Γαίτσης&Μπαρμπούτης, 2001).

Το 1936 η αυταρχική κυβέρνηση του Μεταξά αποφάσισε να δημιουργήσει ένα κρατικό ραδιοτηλεοπτικό σύστημα. Για τον Μεταξά, το κρατικό ραδιόφωνο δεν ήταν μόνο ζήτημα εθνικής υπερηφάνειας, αλλά και μέσο «να εκπαιδεύσει» την ελληνική κοινωνία με αποτελεσματικό τρόπο. Τον Μάρτιο του 1938 η Ελλάδα ήταν μία από τις ευρωπαϊκές χώρες που δημιούργησε εθνικό ραδιοφωνικό σταθμό. Το ραδιοφωνικό του πρόγραμμα περιλάμβανε μουσική από τη συμφωνική ορχήστρα του σταθμού, τις χορωδίες του και υπήρχε ενημέρωση για τα πολιτικά νέα (Zaharopoulos, 2002).

Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί στην Ελλάδα ενημέρωναν για τα νέα από το μέτωπο και συνέβαλαν στην ενίσχυση του ηθικού του έθνους. Ωστόσο, η γερμανική κατοχή (1941-1944) σταμάτησε την περαιτέρω επέκταση της μετάδοσης. Οι Γερμανοί έδωσαν εντολή στους ιδιοκτήτες ραδιοφωνικών σταθμών στην Αθήνα να δηλώσουν τον εξοπλισμό τους. Ο εξοπλισμός σφραγίστηκε με τρόπο ώστε να πιάνουν μόνο τον εθνικό σταθμό της Αθήνας, τον οποίο ήλεγχαν οι Γερμανοί. Σε ολόκληρη τη χώρα οι

άνθρωποι κλήθηκαν να παραδώσουν τα ραδιόφωνα τους ειδάλλως θα φυλακίζονταν ή ακόμα χειρότερα θα οδηγούνταν στο θάνατο (Κεσσίσογλου, 1962).

Οι Γερμανοί στόχευαν στην απομόνωση των Ελλήνων από τον υπόλοιπο κόσμο, όμως πολλοί από αυτούς κράτησαν κρυφά τα ραδιόφωνα τους και συχνά άκουγαν την ελληνική εκπομπή του BBC «Εδώ Λονδίνο».

Οι ραδιοφωνικοί δέκτες λοιπόν είχαν σφραγιστεί από τους Γερμανούς κατακτητές, όμως ο Τσιγγιρίδης μπορούσε να ακούει την ελληνική εκπομπή του BBC στον δέκτη του αφού οι Γερμανοί τον κρατούσαν ανοιχτό ώστε να έχουν τη δυνατότητα αναμετάδοσης διαφόρων γερμανικών ραδιοσταθμών. Με τον τρόπο αυτό, ο Τσιγγιρίδης μετέφερε τα νέα στους συμπολίτες του. Οι Γερμανοί επιθυμούσαν να χρησιμοποιήσουν τους δύο ελληνικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς για προπαγάνδα ώστε να ψυχαγωγούν και να διασκεδάζουν τις στρατιωτικές τους δυνάμεις (Κεσσίσογλου, 1962).

Οι Γερμανοί αναγκάστηκαν να καλέσουν τον Τσιγγιρίδη να θέσει σε επαναλειτουργία τον σταθμό του. Ο Τσιγγιρίδης προσπαθούσε συνεχώς να τους σαμποτάρει προβάλλοντας συνεχώς δικαιολογίες βλάβης στα μηχανήματα. Οι Γερμανοί έστειλαν τον Τσιγγιρίδη στη φυλακή και επιχείρησαν να λειτουργήσουν τον σταθμό μόνοι τους. Παρόλα αυτά, στάθηκαν ανίκανοι να το επιτύχουν και έτσι, αποφυλάκισαν τον Τσιγγιρίδη και έστειλαν μαζί του στο σταθμό έναν δικό τους μηχανικό προκειμένου να μάθει να χειρίζεται τον σταθμό αλλά και για να επιβλέπουν κάθε κίνησή του μέσα στο σταθμό. Ο Τσιγγιρίδης ωστόσο το κατάλαβε και διαρκώς έκανε άσχετες συνδέσεις με αποτέλεσμα οι Γερμανοί να μη μπορέσουν ποτέ να λειτουργήσουν τον σταθμό. Οι γερμανικές δυνάμεις τελικά λειτούργησαν τον δικό τους ραδιοφωνικό σταθμό «20 kW» στη Θεσσαλονίκη (Κεσσίσογλου, 1962).

Με την αποχώρηση των γερμανικών στρατιωτικών δυνάμεων από την Ελλάδα στις 12 Οκτωβρίου 1944, οι γερμανικές δυνάμεις προσπάθησαν να καταστρέψουν τον εθνικό σταθμό ωστόσο τα σχέδιά τους ανακαλύφθηκαν από τους τεχνικούς ραδιοφώνου και την ελληνική αντίσταση. Στις 20 Οκτωβρίου, δύο μέρες μετά την επιστροφή της ελληνικής κυβέρνησης από την εξορία, ο σταθμός ξεκίνησε να εκπέμπει πάλι κανονικά (Ραδιοφωνία, 1956).

Οι Γερμανοί όμως προκάλεσαν σοβαρές και μεγάλες ζημιές στον σταθμό του Τσιγγιρίδη, παίρνοντας παράλληλα μαζί τους τα μηχανήματα του δικού τους σταθμού. Ο σταθμός του Τσιγγιρίδη εξέπεμψε ξανά «στον αέρα» τον Σεπτέμβριο του 1945 (Κοτσάκη, 1988).

1.2. Τα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Το 1945 η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να αναδιοργανώσει και να επεκτείνει τη ραδιοφωνική μετάδοση. Με το Ν. 1775/1945 ιδρύθηκε το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.) και τέθηκε υπό την εποπτεία του πρώην Υπουργείου Τύπου, ενώ το τεχνικό του τμήμα στη Διεύθυνση Τηλεπικοινωνιών του τότε Υπουργείου Συγκοινωνιών και Δημοσίων Έργων. Το Ε.Ι.Ρ. ζήτησε από τον Τσιγγιρίδη να μεταδώσει το εθνικό σήμα, αλλά όταν αρνήθηκε, έκλεισαν το ραδιοφωνικό του σταθμό. Η κυβέρνηση ήθελε τον απόλυτο έλεγχο της μετάδοσης, καθώς θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον επικείμενο εμφύλιο πόλεμο (Χαιρετάκης, 2014).

Το Ε.Ι.Ρ. προχώρησε στην κατασκευή του ραδιοφωνικού σταθμού της στη Θεσσαλονίκη το 1947. Δεδομένου ότι αυτοί οι σταθμοί δεν έφεραν καμία διαφήμιση, χρηματοδοτήθηκαν με τέλη αδείας από περίπου 40.000 ραδιοφωνικούς δέκτες (UNESCO, 1947).

Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 η ίδρυση και η λειτουργία των ραδιοφωνικών σταθμών αυξήθηκε. Οι σταθμοί λειτουργούσαν από το ΕΙΡ, από ιδιωτικά συμφέροντα και από τις ένοπλες δυνάμεις. Ο ραδιοφωνικός σταθμός των ενόπλων δυνάμεων ξεκίνησε ως πειρατικός σταθμός από τους στρατιώτες για την ψυχαγωγία τους κατά τον εμφύλιο πόλεμο (McDonald, 1983).

Με το νόμο 968/1949 ιδρύθηκε ο Κεντρικός Ραδιοφωνικός Σταθμός Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδας. Σύντομα, ως το τέλος του 1949 ο στρατός λειτούργησε πέντε αντίστοιχους ραδιοφωνικούς σταθμούς, οι οποίοι είχαν ιδρυθεί με σκοπό να αφυπνίσουν τον λαό της

Βορείου Ελλάδος για τους κινδύνους του κομμουνισμού. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στον εμφύλιο πόλεμο, βοήθησαν την ελληνική κυβέρνηση, λειτουργώντας δύο ραδιοφωνικούς σταθμούς οι οποίοι μετέδιδαν αμερικανικά προγράμματα κάποιες ώρες της ημέρας και προγράμματα της ελληνικής κυβέρνησης τις υπόλοιπες ώρες της ημέρας (Χαιρετάκης, 2014).

Το 1951 ο νόμος 1663/1951 επέτρεπε τη νόμιμη λειτουργία των στρατιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών με σκοπό την ανύψωση του εκπαιδευτικού επιπέδου των Ενόπλων Δυνάμεων και για την ενίσχυση του ηθικού του έθνους στον πόλεμο (Emery, 1969). Αυτοί οι σταθμοί απευθύνονταν τόσο στο στρατιωτικό όσο και στο ευρύ κοινό. Τα προγράμματά τους χρηματοδοτήθηκαν μέσω των στρατιωτικών κονδυλίων αλλά και μέσω διαφημίσεων. Η αμερικανική υποστήριξη για τη λειτουργία των στρατιωτικών σταθμών ενισχύθηκε περαιτέρω μέσω δωρεών από ραδιοφωνικούς δέκτες σε χωριά, ώστε οι χωρικοί να μπορούν να συντονιστούν σε κρατικές εκπομπές (Sadgwick, 1953).

Καθώς οι σταθμοί των ενόπλων δυνάμεων κέρδιζαν δημοτικότητα, το ΕΙΡ ίδρυσε μια νέα υπηρεσία το 1952, το Δεύτερο Πρόγραμμα. Το Δεύτερο Πρόγραμμα μετέδιδε διαφημίσεις και δημοφιλή μουσικά προγράμματα, σε αντίθεση με τον σοβαρό χαρακτήρα του Πρώτου Προγράμματος το οποίο μετέδιδε ειδήσεις, πληροφορίες, εκπαιδευτικά και καλλιτεχνικά προγράμματα χωρίς όμως διαφημίσεις. Παρ' όλα αυτά, όλοι οι σταθμοί από το 1946 έως το 1953 ήταν κάτω από αυστηρή κυβερνητική εποπτεία (McDonald, 1983).

Με το τέλος του εμφυλίου, άρχισαν να κάνουν την εμφάνιση τους οι πρώτοι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί. Ο πρώτος ιδιωτικός ραδιοσταθμός εξέπεμψε το 1950 από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Ο σταθμός δε λειτούργησε για πολύ, ωστόσο άλλοι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί άρχισαν να ιδρύονται το 1952. Το ΕΙΡ δεν ενθάρρυνε τη δημιουργία τέτοιων σταθμών, αλλά δεν αποθάρρυνε και την λειτουργία τους εξαιτίας του ότι οι πλειονότητα των ιδιωτικών ραδιοσταθμών δεν είχαν μεγάλη ισχύ αλλά και επειδή βρίσκονταν εκτός και μακριά από την Αθήνα (Κεσίσογλου, 1962).

Το ελληνικό κοινοβούλιο μετά τη ψήφιση του συντάγματος το 1952, ψήφισε το νόμο 2312/1953 με τον οποίο το ΕΙΡ απέκτησε το μονοπώλιο των ραδιοφωνικών εκπομπών, χωρίς ωστόσο οι ραδιοσταθμοί των ενόπλων δυνάμεων να επηρεάζονται από τη νέα αυτή κατάσταση. Με άρθρο του νόμου, δινόταν στο ΕΙΡ το δικαίωμα κατοχής και εκμετάλλευσης κάθε τεχνικού μέσου για εκπομπή προγραμμάτων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό (McDonald, 1983).

Το 1954, το ΕΙΡ καθιέρωσε το Τρίτο Πρόγραμμα, ένα πρόγραμμα κλασικής και καλλιτεχνικής μουσικής, το οποίο λειτουργούσε λίγες ώρες κάθε μέρα. Η πολιτική σταθερότητα και η οικονομική ανάκαμψη που πραγματοποιήθηκε στη δεκαετία του 1950 και στις αρχές της δεκαετίας του 1960 επέτρεψε την αύξηση του αριθμού των ραδιοφωνικών σταθμών. Μέχρι το 1961 υπήρχαν πέντε ιδιωτικοί και δώδεκα σταθμοί ΕΙΡ στη χώρα, ενώ υπήρχαν επίσης δώδεκα στρατιωτικοί σταθμοί, κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα. Αυτοί οι σταθμοί είχαν λιγότερη ισχύ και κάλυπταν πολύ λιγότερο έδαφος απ' ότι οι εθνικοί σταθμοί (Κεσίσογλου, 1962).

Όταν ο στρατός ανέλαβε την κυβέρνηση το 1967, ένα από τα πρώτα κτίρια που έπρεπε να κατασχεθεί ήταν το κτίριο ΕΙΡ. Κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών, η χούντα χρησιμοποίησε τις εγκαταστάσεις των σταθμών των ενόπλων δυνάμεων και εξαναγκάστηκε να φέρει το σήμα αυτό (McDonald, 1983).

1.3. Η ραδιοφωνική μετάδοση και η επιστροφή στη δημοκρατία

Το 1974 η στρατιωτική χούντα έπεσε και η πολιτική κυβέρνηση αποκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Το Κοινοβούλιο ενέκρινε ένα νέο Σύνταγμα το 1975. Άρθρο του συντάγματος όριζε πως το ραδιόφωνο και η τηλεόραση θα βρίσκονται υπό τον άμεσο έλεγχο του κράτους και θα αποσκοπούν στην αντικειμενική μετάδοση, επί ίσοις όροις, πληροφοριών και ειδησεογραφικών εκθέσεων, καθώς και έργων λογοτεχνίας και τέχνης. Το ποιοτικό επίπεδο των προγραμμάτων

πρέπει να διασφαλίζεται λαμβάνοντας υπόψη την κοινωνική τους αποστολή και την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας (Κάστορα, 1994)

Ένας νέος νόμος περί ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων (230/1975) καθιέρωσε την Ελληνική Ραδιοφωνία (ΕΡΤ) ως δημόσια εταιρεία, αντικαθιστώντας το ΕΙΡ ως το νέο νομικό πρόσωπο για τη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση. Η ΕΡΤ ιδρύθηκε από ένα διοικητικό συμβούλιο, αλλά η ελέγχθηκε από την κυβέρνηση μέσω του Γενικού Γραμματέα της Κυβερνήσεως, ο οποίος διόρισε τον Γενικό Διευθυντή της ΕΡΤ και τους δύο βοηθούς διευθυντή.

Σύμφωνα με το νόμο 230/1975 και όλους τους μεταγενέστερους νόμους περί ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, σκοπός της ΕΡΤ είναι η παροχή, μέσω της οργάνωσης, λειτουργίας και ανάπτυξης του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, ενημέρωσης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας στον ελληνικό λαό. Επιπλέον, με άρθρο του νόμου ορίζεται ότι τα προγράμματα της ΕΡΤ πρέπει να εμπλουτίζονται με δημοκρατικό πνεύμα, συνειδητοποίηση της πολιτιστικής ευθύνης, ανθρωπισμό και αντικειμενικότητα και να λαμβάνουν υπόψη την τοπική κατάσταση. Τέλος, ο νόμος αυτός απαγόρευσε τη μετάδοση από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο εκτός της ΕΡΤ και της Υπηρεσίας Πληροφόρησης Ενόπλων Δυνάμεων (ΥΕΝΕΔ), με αποτέλεσμα να τεθεί τέλος σε οποιαδήποτε ιδιωτική ραδιοτηλεοπτική μετάδοση στην Ελλάδα (Ρήγου, 2010).

Η νομική διάρθρωση της ΕΡΤ ήταν ένας από τους στόχους του σοσιαλιστικού κόμματος της αντιπολίτευσης, του ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα της αντιπολίτευσης υποσχόταν να αλλάξει αυτή τη δομή, επειδή χρησιμοποιήθηκε για να προωθήσει μόνο το κόμμα στην εξουσία, ειδικά πριν από τις εκλογές. Ωστόσο, ύστερα από τις εκλογές του 1981 που έφεραν το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, η μόνη αλλαγή ήταν να διατεθεί περισσότερος ραδιοφωνικός χρόνος για τα πολιτικά κόμματα που εκπροσωπούσαν στο Κοινοβούλιο (Sterling, 2004)

Το 1982, το ΠΑΣΟΚ με το νόμο του 1975 να καταργήσει τελικά την ΥΕΝΕΔ (Υπηρεσία Ενημερώσεως Ενόπλων Δυνάμεων). Ο νόμος 1288/1982 αντικατέστησε τη το ΥΕΝΕΔ σε ΕΡΤ-2 και την ΕΡΤ σε ΕΡΤ-1. Η ΕΡΤ-1 παρέμεινε δημόσια εταιρεία ιδιοκτησίας του κράτους. Η ΕΡΤ-2 έγινε δημόσια υπηρεσία η οποία περιήλθε στη διοίκηση του Γενικού Συμβουλίου της

κυβέρνησης. Επιπλέον, οι κορυφαίες διοικητικές θέσεις, όπως και οι περισσότερες άλλες θέσεις, καλύφθηκαν από έμπιστα άτομα του κόμματος. Κανένα πολιτικό κόμμα δεν ήταν πρόθυμο να συμμετάσχει με το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, αν και κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 1985, το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας υποσχέθηκε, αν εκλεγεί, να επιτρέψει ιδιωτικές εκπομπές εντός των ορίων του Συντάγματος.

Το 1987 θεσπίστηκε νέος νόμος για τη ραδιοφωνική μετάδοση. Ως αποτέλεσμα αυτού του νόμου (1730/1987), μία εταιρεία, η Ελληνική Ραδιοτηλεόραση Σ. Α. (ΕΡΤ), έχει τον πλήρη έλεγχο της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης στην Ελλάδα. Η ΕΡΤ έχει πέντε τμήματα, τα κυριότερα τρία εκ των οποίων είναι: Ελληνική Τηλεόραση 1 (ΕΤ-1), Ελληνική τηλεόραση 2 (ΕΤ-2), η ΕΡΑ (1, 2, 3), το ραδιόφωνο ΕΡΤ-2 (ΕΡΑ-4) και το ΕΡΑ-5. Ωστόσο, η μεγάλη σημασία αυτού του νόμου είναι ότι η κυβέρνηση συμπεριέλαβε σε αυτήν μια διάταξη που επιτρέπει τη δημιουργία ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών (Zaharopoulos, 2002).

1.4. Εθνικός ραδιοφωνικός σταθμός

Το Ελληνικό Ραδιόφωνο (ΕΡΑ) αποτελείται από πέντε υπηρεσίες προγράμματος: ΕΡΑ-1, ΕΡΑ-2, ΕΡΑ-3, ΕΡΑ Sport, ΕΡΑ-5. Οι πρώτες τέσσερις είναι εθνικές υπηρεσίες, ενώ το ΕΡΑ-5 είναι η διεθνής ραδιοφωνική υπηρεσία της χώρας. Η ΕΡΑ διαθέτει επίσης 19 τοπικούς και περιφερειακούς σταθμούς ΑΜ, δύο σταθμούς αναμετάδοσης ΑΜ και 40 πομπούς FM σε όλη τη χώρα. Επιπλέον, το ΕΡΑ-1 χρησιμοποιεί δύο πομπούς Voice of America (VOA) για περιορισμένο αριθμό ωρών κάθε μέρα.

Το πρώτο πρόγραμμα (ΕΡΑ-1) είναι το παλαιότερο και το πιο ποικιλόμορφο. Προοριζόταν ως πρόγραμμα ειδήσεων και πληροφοριών του ΕΡΑ, αλλά μετέδιδε επίσης λαϊκή και παραδοσιακή μουσική. Το 2002 το πρώτο πρόγραμμα μετονομάστηκε σε ραδιόφωνο ΝΕΤ. Η ΝΕΤ (Νέα Ελληνική Τηλεόραση) που είναι το δεύτερο κανάλι της ελληνικής τηλεόρασης, το οποίο έχει σοβαρό προσανατολισμό. Το δεύτερο πρόγραμμα (ΕΡΑ-2) μετέδιδε πιο δημοφιλή μουσική και λίγα προγράμματα σχετικά με δημοσίες υποθέσεις. Από το έτος 2000 έχει επίσης εκπονήσει προγράμματα ξένων γλωσσών για τον αυξανόμενο αριθμό μεταναστών στην Ελλάδα. Το 2002,

μια από τις συχνότητες του δεύτερου προγράμματος στην Αθήνα χρησιμοποιήθηκε για να δημιουργήσει την πέμπτη υπηρεσία του ΕΡΑ με το όνομα "Κosmos", που μετέδιδε κυρίως παγκόσμια μουσική (Ρήγου, 2010).

Το τρίτο πρόγραμμα (ΕΡΑ-3) μετέδιδε τα καλλιτεχνικά του ΕΡΑ και κυρίως κλασική μουσική. Το ΕΡΑ-4 μετατράπηκε σε αθλητικό και νεανικό σταθμό το 1989 και αργότερα έγινε ΕΡΑ Sport αναλαμβάνοντας τις αθλητικές δραστηριότητες όλων των προγραμμάτων ΕΡΑ. Και οι τέσσερις υπηρεσίες είχαν επηρεαστεί από το δημόσιο ραδιόφωνο και μετέδιδαν περισσότερες ώρες ζωντανού προγράμματος, ενώ οι ΕΡΑ-1, ΕΡΑ-2 και ΕΡΑ Sport μετέδιδαν επίσης διαφημίσεις. Το Ελληνικό Ραδιόφωνο (ΕΡΑ) έχει επίσης δύο ορχήστρες και μία χορωδία.

Το ραδιόφωνο ΝΕΤ έχει το πιο εκτεταμένο πανελλαδικό δίκτυο, με κεντρικό σταθμό ΑΜ στην Αθήνα, δύο σταθμούς αναμετάδοσης ΑΜ, 17 πομπούς FM. Το ΕΡΑ-2 διαθέτει επίσης έναν κεντρικό σταθμό ΑΜ της Αθήνας και 17 πομπούς FM. Το ΕΡΑ-3 διαθέτει μια σχετικά περιορισμένη περιοχή κάλυψης, με έναν κεντρικό σταθμό ΑΜ στην Αθήνα και πέντε πομπούς FM, δύο από τους οποίους είναι σε νησιά του Αιγαίου (Ρήγου, 2010).

Η ΕΡΑ Sport διαθέτει έναν κεντρικό σταθμό ΑΜ αλλά και ένα στερεοφωνικό πομπό FM 100 kW στην Αθήνα. Ο πρώην σταθμός ΑΜ στη Θεσσαλονίκη είναι σήμερα η δεύτερη περιφερειακή υπηρεσία της Μακεδονίας, η οποία μεταδίδει το νέο σταθμό ΕΡΑ "FM-102" από τη Θεσσαλονίκη. Το ΕΡΑ-5 μετέδιδε σε 16 γλώσσες και απευθυνόταν σε διαφορετικά μέρη του κόσμου. Οι διεθνείς εκπομπές του ΕΡΑ μετέδιδαν ειδήσεις, δημόσιες υποθέσεις και μουσικό πρόγραμμα (Γαίτσης&Μπαρμπούτης, 2001).

Μερικοί από τους περιφερειακούς σταθμούς του ΕΡΑ ιδρύθηκαν αρχικά ως σταθμοί των ενόπλων δυνάμεων. Οι περιφερειακοί σταθμοί έχουν ιστορικά σταθμούς αναμετάδοσης για κεντρικά προγράμματα, όπως το ΕΡΑ-1 και το ΕΡΑ-2, τα οποία προέρχονται από την Αθήνα. Μετέδιδαν τοπικά προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών ενημερωτικών δελτίων, για περίπου έξι ώρες την ημέρα, που αντιστοιχούν στο 30% περίπου του συνολικού προγράμματος τους. Οι περιφερειακοί σταθμοί είχαν πάντα περιορισμένη υποδομή και

ορισμένοι σταθμοί έχουν πολύ χαμηλή ισχύ, με περιορισμένο εισόδημα επίσης (Λιοναράκης, 1988).

Το 1991 συζητήθηκε η μείωση του ΕΡΑ, ειδικά μετά από την έκθεση του συμβούλου του BBC που το πρότεινε. Ωστόσο, τα εργατικά συνδικάτα αντιτίθονταν, όπως και μερικοί διαχειριστές, και έτσι αυτό το σχέδιο δεν εφαρμόστηκε (Δουλκέρη, 1979).

Από το 1998, σε μια προσπάθεια να μειωθεί το κόστος, οι σταθμοί ΕΡΑ δημιούργησαν ένα κοινό δίκτυο για κάποιες ώρες της ημέρας. Γενικά, οι εκπομπές ΕΡΑ-1 (NET radio) και ΕΡΑ-2 μεταδίδονταν μεταξύ 9 μ.μ. και 1 π.μ. Μεταξύ της 1 μ.μ. και 7 μ.μ., όλοι οι σταθμοί ΕΡΑ, εκτός από τον ΕΡΑ 3, μεταδίδονταν ως ένα εθνικό δίκτυο με το όνομα Δίκτυο. Οι περιφερειακοί σταθμοί είχαν επίσης ενωθεί για να σχηματίσουν περιφερειακά δίκτυα. Συνδέονται περιφερειακά για μεγάλο μέρος της ημέρας με κοινά προγράμματα μουσικής ή δημοσίων υποθέσεων. Αυτοί οι περιφερειακοί σταθμοί μεταδίδονται ξεχωριστά ή διασυνδεδεμένοι από τις 7:00 π.μ. έως τις 9 μ.μ.

Ο ΕΡΑ-2 ήταν ο πιο δημοφιλής σταθμός στην Αθήνα μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1987, όταν εξέπεμπε ο δημοτικός σταθμός «Αθήνα 98,4». Μέχρι το Μάιο του 1988, τρεις δημοτικοί σταθμοί εξέπεμπαν στην περιοχή της Αθήνας (98,4, Κανάλι 1, Διάυλος 10) και ξεπέρασαν τα τέσσερα κρατικά ραδιοφωνικά προγράμματα στις βαθμολογίες, ενώ η συνολική ακροαματικότητα συνεχώς αυξανόταν. Στη Θεσσαλονίκη, το δημοτικό σταθμό "FM 100" προσέλκυε το 59% του κοινού. Σε εθνικό επίπεδο, τα ατομικά προγράμματα ΕΡΑ-2 εξακολουθούσαν να είναι τα πιο δημοφιλή μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 όταν ιδιωτικοί αθηναϊκοί σταθμοί επέκτειναν παράνομα την εμβέλειά τους μέσω αναμεταδοτών αναμετάδοσης (Πλειός, 2002).

2. Το Δημοτικό Ραδιόφωνο στην Ελλάδα

2.1. Η εμφάνιση του ελεύθερου ραδιοφώνου

Το ελεύθερο ραδιόφωνο, όπως αποκαλείται το μη κρατικό ραδιόφωνο, υπήρξε στην Ελλάδα με τη μορφή πειρατικού ραδιοφώνου από τη δεκαετία του 1950. Ο νόμος 1244/1972, που θεσπίστηκε από τη στρατιωτική χούντα το 1972, επέβαλε σοβαρές κυρώσεις κατά των πειρατών, συμπεριλαμβανομένων προστίμων, φυλάκισης και δήμευσης του εξοπλισμού τους (Μπάλης&Καυής, 1986).

Ομάδες πολιτών απαίτησαν το δικαίωμα να λειτουργούν ραδιοφωνικοί σταθμοί από το 1983. Τα αιτήματά τους δεν ήταν τόσο η υποστήριξη των δικαιωμάτων των ερασιτεχνών ραδιο-τηλεοπτικών φορέων, αλλά και η υποστήριξη της κατάργησης του μονοπωλίου του κράτους, ιδίως όσον αφορά τον προγραμματισμό ειδήσεων και δημόσιων υποθέσεων. Η ενδεχόμενη νίκη των υποψηφίων της αντιπολίτευσης της ΝΔ στις τρεις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας άσκησε πίεση στην κυβέρνηση να δράσει. Ωστόσο, αυτό που έδωσε ώθηση στο ελεύθερο ραδιόφωνο ήταν η πολιτική πίεση που άσκησαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης που επιθυμούσαν ένα κομμάτι των ραδιοφωνικών κυμάτων.

Η ιδέα της κατάργησης του κρατικού ραδιοφωνικού μονοπωλίου του 1982, προέκυψε και πάλι το 1985, όταν ορισμένα μέλη του ΠΑΣΟΚ πρότειναν να επιτρέψουν στις τοπικές κυβερνήσεις να ιδρύσουν δημοτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς. Ήταν μια εποχή που τα μέλη του ΠΑΣΟΚ είχαν τον έλεγχο των τοπικών κυβερνήσεων στις περισσότερες μεγάλες πόλεις. Ωστόσο, ύστερα από τις δημοτικές εκλογές του 1986, στις οποίες οι υποψήφιοι δήμαρχοι της ΝΔ κέρδισαν σε αρκετές μεγάλες ελληνικές πολιτείες, το ΠΑΣΟΚ εγκατέλειψε την ιδέα (Μπαρμπούτης, 2001).

Το δημοτικό ραδιόφωνο δεν ήταν μια νέα ιδέα στην Ελλάδα. Οι ιδιωτικοί, μη κερδοσκοπικοί σταθμοί, υπό την προστασία των τοπικών κυβερνήσεων τους, λειτουργούσαν σε τρεις πόλεις

που ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1950. Αυτοί οι σταθμοί εξέπεμπαν από την Αμαλιάδα, την Ιεράπετρα και το Μεσολόγγι, είχαν τη δυνατότητα να λειτουργούν επειδή είχαν δημόσια υποστήριξη αλλά και επειδή συνεργάζονταν με την ΕΡΤ.

Το 1984 η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ) έκανε την πρώτη της πρόταση για την ίδρυση τοπικών σταθμών. Ένας από τους πρωτεργάτες αυτής της πρότασης ήταν ο υποψήφιος δήμαρχος του ΠΑΣΟΚ για την Αθήνα το 1986, ο οποίος δήλωνε ότι, εάν εκλεγόταν, θα ίδρυε και θα λειτουργούσε δημοτικό ραδιοφωνικό σταθμό. Ωστόσο, ο υποψήφιος της Νέας Δημοκρατίας στις ίδιες εκλογές και τελικός νικητής υιοθέτησε αυτήν την ιδέα.

Ο νέος δήμαρχος της Αθήνας επέμεινε ότι αν δεν ψηφιστεί νόμος για ένα δημόσιο ραδιόφωνο μέχρι τον Μάρτιο του 1987, θα ίδρυε έναν αστικό ραδιοφωνικό σταθμό, ακόμα κι αν αυτό σήμαινε παραβίαση του νόμου. Η κυβέρνηση απάντησε ότι εάν ο νόμος δε ψηφιζόταν μέχρι τότε, θα βρισκόταν ένας τρόπος ώστε να υποστηριχθεί η θέση του δημάρχου (Δουλκέρη, 1979).

Παρ' όλα αυτά, δεν συμφώνησαν όλα τα μέρη για την άρση του κρατικού ραδιοφωνικού μονοπωλίου. Μεγάλη μερίδα του κυβερνόντος κόμματος (ΠΑΣΟΚ) ήθελαν να νομιμοποιήσουν ραδιοερασιτέχνες / ερασιτέχνες, αλλά δεν τους επέτρεπαν να μεταδίδουν ειδήσεις ή προγράμματα δημόσιων υποθέσεων. Άλλοι ήθελαν να επιτρέψουν στους επαρχιακούς σταθμούς να λειτουργούν κάτω από τους επαρχιακούς κυβερνήτες, τους οποίους είχε διορίσει το κυβερνών κόμμα και όχι από τους τοπικούς δημάρχους, πολλοί από τους οποίους ήταν αντίθετοι πολιτικά.

Το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, από την άλλη, τάχθηκε υπέρ του ιδιωτικού ραδιοφώνου, ενώ τα αριστερά κόμματα αντιτάχθηκαν σε αυτήν, πιστεύοντας ότι θα τεθόταν υπό τον έλεγχο των ξένων συμφερόντων (Πλέχοβα, 2002).

Ενώ οι πόλεις σε ολόκληρη την Ελλάδα άρχισαν να σχεδιάζουν την ίδρυση και τη λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών, στις 31 Μαΐου 1987, ο σταθμός της Αθήνας "Αθήνα 98.4 FM" βγήκε στον αέρα χωρίς άδεια, λειτουργώντας αρχικά 12 ώρες την ημέρα. Μόλις δυο μέρες πριν, η

κυβέρνηση εξέδωσε μια υπουργική απόφαση που επέτρεπε τη δημιουργία δημοτικών ραδιοφωνικών σταθμών. Αυτός ο σταθμός απασχολούσε αρχικά 85 άτομα, μερικοί από τους οποίους, συμπεριλαμβανομένου του γενικού διευθυντή, δεν ήταν μέλη της Νέας Δημοκρατίας. Αυτό από μόνο του ήταν μια σημαντική αλλαγή που προκάλεσε μεγάλη δυσαρέσκεια στις τάξεις του κόμματος (Παπαχρήστος, 1987). Ήταν πολύ ασυνήθιστο για έναν πολιτικό να μην καλύπτει μια κυβερνητική επιχείρηση με μέλη του κόμματός του. Ο προγραμματισμός του σταθμού ήταν ως επί το πλείστον ζωντανό - σε αντίθεση με τα κρατικά ραδιοφωνικά προγράμματα που είχαν καταγραφεί ως επί το πλείστον - αποτελούμενα από μουσική, ειδήσεις, ομιλίες και διαφημίσεις (Haberle et al., 1996).

Ο δεύτερος δημοτικός σταθμός, «Κανάλι 1», εξέπεμψε στις 26 Ιουνίου 1987, στον Πειραιά, το λιμάνι της Αθήνας, από άλλο δήμαρχο της αντιπολίτευσης. Αυτός ο σταθμός αναζητούσε έναν πιο τοπικό προσανατολισμό από τον σταθμό της Αθήνας και πολλοί από τους υπαλλήλους του θεωρούσαν τον «Αθήνα 98.4» αρκετά παρόμοιο με το κρατικό ραδιόφωνο (Cowell, 1987).

Ακολούθησε το Σεπτέμβριο του 1987 ο σταθμός «FM-100» στη Θεσσαλονίκη. Σύντομα, ο ΚΕΔΕ πρότεινε και πάλι να εγκατασταθούν οι τοπικοί σταθμοί στις περισσότερες ελληνικές επαρχίες και να λειτουργούν από κοινού από μικρές πόλεις (Λιοναράκης, 1988). Ο πρώτος σταθμός τέθηκε στον αέρα τον Ιούλιο του 1990 στο Αγρίνιο, ως κοινή επιχείρηση μεταξύ διαφόρων δήμων και ιδιωτικών συμφερόντων (Ρουμελιώτης, 1990).

Πριν το τέλος του 1988, η πρώτη κοινή προσπάθεια προερχόταν από οκτώ προάστια της Αθήνας, τα οποία δημιούργησαν το ραδιοφωνικό σταθμό «Διαύλος 10». Μέχρι το Μάρτιο του 1989, υπήρχαν 13 δημοτικοί σταθμοί σε ολόκληρη τη χώρα και ο αριθμός τους αναπτυσσόταν ραγδαία (Ρουμελιώτης, 1989).

Στο μεταξύ, παρόλο που το ΠΑΣΟΚ αναγκάστηκε να καταργήσει το κρατικό μονοπώλιο εκπομπής, ήταν αποφασισμένο να κρατήσει τους νέους σταθμούς υπό έλεγχο. Η κυβέρνηση προσπάθησε να κρατήσει τους δημάρχους εντός των ορίων του νόμου προσπαθώντας να

κατεδαφίσει τους παράνομους πύργους μετάδοσης δημοτικών σταθμών στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Ωστόσο, το δημοτικό ραδιόφωνο δεν ήταν αυτό που πολλοί είχαν οραματιστεί. Σύμφωνα με τον Ευθυμίου (1987), ο ελεύθερος ραδιοφωνικός σταθμός είναι μια ευκαιρία για μια αλλαγή στη νοοτροπία και τις πρακτικές των ανθρώπων, αλλά, δυστυχώς, ο δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός ήταν αποτέλεσμα της ίδιας νοοτροπίας. Ήταν απλά πολιτικό ραδιόφωνο, όχι δημόσιο ή μη κομμουνιστικό ραδιόφωνο.

Ακόμα και οι διευθυντές των δύο πρώτων δημοτικών σταθμών είχαν αμφιβολίες για το δημοτικό ραδιόφωνο. Ο διευθυντής του σταθμού Πειραιά « Κανάλι 1 » είχε δηλώσει ότι δεν πιστεύει στο δημοτικό ραδιόφωνο γιατί θεωρούσε πως οι άνθρωποι δε θέλουν να ακούσουν προβλήματα των μικρών πόλεων (Παπασπύρου, 1987).

Ο νόμος 1730/1987, ο οποίος έδωσε το μονοπώλιο της ΕΡΤ στον τομέα των ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων, όριζε πως η ΕΡΤ μπορούσε να παρέχει άδειες για τη δημιουργία και τη λειτουργία ραδιοφωνικών σταθμών FM για τοπική κάλυψη. Τέτοιες άδειες θα μπορούσαν να χορηγηθούν σε τοπικές αρχές, ιδιώτες και εταιρείες, αλλά κανείς από αυτούς δεν θα μπορούσε να έχει περισσότερες από μία άδειες, ούτε θα μπορούσαν να υπάρχουν ιδιωτικά ραδιοφωνικά δίκτυα. Αυτός ο νόμος δημιούργησε επιπλέον μια επιτροπή για την εποπτεία της αδειοδότησης. Ένα μεταγενέστερο προεδρικό διάταγμα (25/1988) επέτρεψε τη δημιουργία σταθμών FM από φορείς όπως ορίζονται από τον νόμο 1730/1987, μεταξύ 87,5 και 107,7 MHz, με την απαιτούμενη άδεια. Επιπλέον, οι σταθμοί θα έχουν ως στόχο την αντικειμενική και ισότιμη μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων ομιλίας και τέχνης, ενώ παράλληλα θα πρέπει να τηρούν τα ποιοτικά πρότυπα των εκπομπών που επιβάλλονται από την κοινωνική αποστολή του ραδιοτηλεοπτικού φορέα αλλά και την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας (Παπαδόπουλος, 2010).

Οι δημοτικοί σταθμοί έπρεπε να εποπτεύονται από ένα εκτελεστικό συμβούλιο που εκπροσωπούσε όλα τα κόμματα σε κάθε δημοτικό συμβούλιο. Καθορίστηκαν επίσης τα τεχνικά πρότυπα των σταθμών όπως επίσης και ο μέγιστος χρόνος διαφήμισης. Δόθηκε προτεραιότητα στις διεισδυτικές ανανεώσιμες ραδιοφωνικές άδειες σε τοπικές κυβερνήσεις, ομάδες Τύπου και ραδιοερασιτέχνες (Παπαδόπουλος, 2010).

Η πιο αμφιλεγόμενη πρόβλεψη του νόμου, ωστόσο, ήταν ότι οι περισσότεροι σταθμοί έχουν μια επιτροπή δεοντολογίας και προτύπων αποτελούμενη κυρίως από δημοσιογράφους. Αυτοί οι περιορισμοί αντανάκλασαν την αβεβαιότητα που είχαν οι πολιτικοί για ένα πραγματικά ελεύθερο ραδιόφωνο. Το ΠΑΣΟΚ γενικά έκρινε ότι οι νέοι σταθμοί ήταν πολιτικά αντίθετοι. Η Νέα Δημοκρατία υποστήριξε το δημοτικό ραδιόφωνο, αλλά μόνο με τους τρόπους που θα μπορούσε να βοηθήσει το κόμμα ή να βλάψει την κυβέρνηση. Ένα σημαντικό πρόβλημα με αυτόν τον νόμο και τα σύνταγμα διατάγματα ήταν ότι ασχολούνταν με την πολιτική μετάδοση, η οποία ήταν πολύτιμη για το κόμμα στην εξουσία, ενώ δεν ασχολήθηκαν με τον αριθμό των διαθέσιμων συχνотήτων (Πλέχοβα, 2002).

Παρ' όλα αυτά, οι πρώτες μη κρατικές ραδιοφωνικές άδειες εγκρίθηκαν τον Μάιο του 1988. Υπήρχαν 29 άδειες, οι περισσότερες από τις οποίες έλαβαν οι δήμοι και οι εκδοτικές εταιρείες. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν ανακοίνωσε ποτέ τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την κατανομή των εν λόγω αδειών, ούτε προσδιόρισε τη σύνδεση των αδειών σε συγκεκριμένες συχνότητες. Η κυβέρνηση ήθελε να θεωρηθεί ως απελευθέρωση των ερτζιανών κυμάτων, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσε να εξασφαλίσει ότι δεν θα καταλήξουν στα χέρια της αντιπολίτευσης. Ωστόσο, η ταχύτητα με την οποία συνέβησαν τα γεγονότα αυτά δεν επέτρεψε την ύπαρξη κατάλληλων νομικών κανόνων (Σχινά, 2016).

Μέσα στη νέα κατάσταση, ο αριθμός των ραδιοφωνικών σταθμών εκτοξεύθηκε. Πολλοί σταθμοί στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη άρχισαν να λειτουργούν σε 24ωρη βάση, με αποτέλεσμα τον αυξημένο ανταγωνισμό για ακροατές του ραδιοφώνου. Μέχρι το τέλος του 1988, υπήρχαν 22

ραδιοφωνικοί σταθμοί στη Θεσσαλονίκη και πιθανώς μέχρι 100 πειρατές που μοιράζονταν τα ραδιοφωνικά κανάλια (Ρουμελιώτης, 1990).

Σε αυτό το ασταθές κλίμα ακμάζει η ραδιοφωνική πειρατεία. Στην Αθήνα υπήρχαν 52 σταθμοί με πλήρη άδεια ή με άδεια χρήσης έως και 20 ακόμη σταθμούς χωρίς άδεια, εκτός από περίπου 60 άλλους αιτούντες που περίμεναν να λάβουν μία από τις υπόλοιπες συχνότητες. Με μια άλλη σειρά αιτήσεων για άδειες στις αρχές του 1989, εγκρίθηκαν περισσότερες από 200 άδειες για ολόκληρη τη χώρα (Ρουμελιώτης, 1989).

Λόγω της απουσίας σαφών κανόνων και κανονισμών, καθώς και της έλλειψης σαφούς ελέγχου που δημιουργήθηκε από πολιτικές πιέσεις, η κατάσταση αυτή έμοιαζε με την αναρχία. Υπήρχαν πειρατικοί σταθμοί που χρησιμοποιούσαν αδειοδοτημένες συχνότητες, σταθμούς που χρησιμοποιούσαν παράνομα πομπούς ή δεύτερη συχνότητα, σταθμούς που εξέπεμπαν με μεγαλύτερη ισχύ από την επιτρεπόμενη και που κατασκεύαζαν πομπούς σε μη εξουσιοδοτημένους χώρους και δημάρχους που λειτουργούν περισσότερους από έναν σταθμούς χωρίς άδεια. Για παράδειγμα, ο δήμαρχος της Θεσσαλονίκης δημιούργησε δύο σταθμούς σε αυτή την πόλη, το σταθμό FM-101, ένα σταθμό προσανατολισμένο στη νεολαία που μετέδιδε κυρίως ξένη μουσική και το FM-100.5, έναν καλλιτεχνικό σταθμό.

Πράγματι, μερικά από τα μεγαλύτερα προβλήματα του δημοτικού ραδιοφώνου ήταν πολιτικά. Οι περισσότεροι δημοτικοί σταθμοί βρίσκονταν υπό τον άμεσο έλεγχο των δημάρχων. Αυτό δεν ήταν περίεργο, δεδομένου ότι οι τοπικές κυβερνήσεις ακολούθησαν το μοντέλο κρατικής ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης. Παρόλα αυτά, ακούστηκαν πολλές άλλες πολιτικές φωνές ανάμεσα στους διάφορους σταθμούς, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την προώθηση μιας υγιέστερης συζήτησης των πολιτικών ιδεών (Χαιρετάκης, 2014).

Σε αυτή τη νέα κατάσταση, το κρατικό ραδιόφωνο δεν παρέμεινε ανεπηρέαστο. Στη Θεσσαλονίκη, όπου ο ραδιοσταθμός του δημάρχου, FM-100, ήρθε να προσελκύσει το 50% του κοινού, η κυβέρνηση αποφάσισε να μη μείνει άπραγη. Δημιούργησε ένα νέο ραδιοφωνικό σταθμό (102 stereo FM) σύμφωνα με τις γραμμές του δημοτικού ραδιοφώνου, αλλά με

περισσότερη ελληνική μουσική. Επιπλέον, τρεις από τις τέσσερις εθνικές ραδιοφωνικές υπηρεσίες αύξησαν το ποσοστό ζωντανών προγραμματισμών τους, το οποίο είχε κατά μέσο όρο λιγότερο από 25 τοις εκατό, ενώ ο ΕΡΑ-4 άλλαξε εντελώς τη μορφή του για να στοχεύσει ακροαματικά κοινά νεαρότερων ηλικιών. Ταυτόχρονα, πολλοί κρατικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί που εξέπεμπαν για χρόνια στο ΑΜ, άρχισαν να εκπέμπουν και σε FM (Παπαδόπουλος, 2010).

Οι εβδομαδιαίες μετρήσεις ακροαματικότητας του ραδιοφώνου έγιναν σημαντικές και αμφιλεγόμενες, καθώς μερικές φορές έδειχναν αντιφατικά αποτελέσματα. Οι μετρήσεις έδειξαν ότι οι πιο δημοφιλείς σταθμοί στην Αθήνα στα τέλη της δεκαετίας του 1980 ήταν το «Αθήνα 98,4» και τρεις ιδιωτικοί σταθμοί, ενώ τα ακροατήρια των κρατικών ραδιοφωνικών σταθμών έπεσαν κατακόρυφα. Το κρατικό ραδιόφωνο είχε ηττηθεί από το ιδιωτικό και δημοτικό ραδιόφωνο. Μια μεγαλύτερη απώλεια ήταν αυτή των πολιτικών ελίτ που έχασαν ένα σίγουρο μέσο προπαγάνδας (Χάλκου, 1990).

Τα οικονομικά προβλήματα άρχισαν να επιβαρύνουν τους νέους ραδιοφωνικούς σταθμούς, παρόλο που ο «Αθήνα 98.4» κατάφερε να αποφέρει σημαντικά κέρδη στους πρώτους επτά μήνες λειτουργίας τους (Νεοφώτιστος, 1988).

Οι οικονομικές δυσκολίες έπληξαν ιδιαίτερα τους σταθμούς που λειτουργούσαν από κοινού από μικρότερους δήμους γύρω από την Αθήνα, με αποτέλεσμα την πρώτη απεργία από μη κρατικούς ραδιοσταθμούς (Ρουμελιώτης, 1989). Επιπλέον, οι επιτροπές αδειών μουσικής απείλησαν νομικά, επειδή οι σταθμοί δεν πλήρωναν τα μουσικά δικαιώματα. Τα χρηματοοικονομικά προβλήματα οδήγησαν επίσης σε μεγαλύτερο ανταγωνισμό για το λαϊκό πρόγραμμα το οποίο απέφερε έσοδα και ακροαματικότητα. Τόσο οι ιδιωτικοί όσο και οι δημοτικοί σταθμοί εξαρτώνται από τον λαϊκό πρόγραμμα τους για να κερδίσουν τεράστιο κοινό, ώστε να μπορούν να αποφέρουν κέρδη και πολιτική υποστήριξη, αντίστοιχα. Πολλοί ιδιοκτήτες ιδιωτικών σταθμών σκόπευαν επίσης να χρησιμοποιήσουν το ραδιόφωνο ως πολιτική φωνή, την οποία θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν για να αυξήσουν τις επιχειρηματικές τους ευκαιρίες με κρατικά συμβόλαια.

Καθώς τα πρώτα χρόνια των ελεύθερων ραδιοφωνικών σταθμών είχαν περάσει, οι ανταγωνιστές στο ελληνικό ραδιόφωνο ήταν οι κυβερνητικές ραδιοφωνικές υπηρεσίες (ΕΡΑ), οι δημοτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί και οι ιδιωτικοί σταθμοί. Ωστόσο, από την άποψη της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης, οι δημοτικοί σταθμοί κερδίζουν έδαφος από τις κρατικές εκπομπές (Ζαχαρόπουλος, 1993).

2.2. Δημοτικοί Σταθμοί

Οι δήμοι ξεκινώντας το δημοτικό ραδιοφώνου αρχικά είχαν μεγάλη επιτυχία στην προσέλκυση κοινού και διαφημιστικών εσόδων. Εντούτοις, μέσα σε τρία χρόνια, ο ανταγωνισμός από ιδιωτικούς σταθμούς και τα πολιτικά προβλήματα τους απέφεραν δύσκολες στιγμές.

Κατά τα πρώτα δύο χρόνια, σταθμοί όπως ο «Αθήνα 98.4» και ο «FM-100» της Θεσσαλονίκης επιχορηγούσαν ακόμη και άλλες δημοτικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, σήμερα δεν υπάρχει δημοτικός ή επαρχιακός σταθμός στην Ελλάδα που δεν χάνει χρήματα. Καθώς οι περισσότεροι δημοτικοί σταθμοί λειτουργούν σε μια πόλη, οι οικονομικές απώλειές τους επιχορηγούνται από τους φορολογούμενους (Χαιρετάκης, 2014).

Στην Αθήνα, ως αποτέλεσμα του τεράστιου ελλείμματος του σταθμού, το 1992 η διμερής επιτροπή δημοτικών συμβουλίων αμφισβήτησε την ανάγκη για 254 εργαζόμενους (Αθήνα, 98,4) (Νικολόπουλος, 1991). Ταυτόχρονα, το «Κανάλι 1» του Πειραιά είχε μεγάλο χρηματικό έλλειμμα. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 συζητήθηκε το επικείμενο κλείσιμο του σταθμού. Από το 1996 ο σταθμός έχει κυκλοφορήσει προς πώληση, αλλά δεν υπάρχει νομικό πλαίσιο για την πώληση δημοτικών σταθμών ούτε η πολιτική βούληση για κάτι τέτοιο (Κουφόπουλος, 1996).

Ένας από τους πρώτους τρόπους μείωσης του κόστους των δημοτικών σταθμών ήταν το είδος του ραδιοφωνικού προγράμματος τους. Το 1990 πέντε δημοτικοί σταθμοί της Αθήνας ξεκίνησαν

να μοιράζονται προγράμματα ειδήσεων και δημοσίων υποθέσεων. Μαζί με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Τοπικής Ανάπτυξης δημιούργησαν μια σειρά κοινών προγραμμάτων. Ωστόσο, οι περισσότεροι δημοσιογράφοι είχαν φοβηθεί από τις επακόλουθες απολύσεις που θα γίνονταν, προέβησαν σε απεργία, ασκώντας έτσι πίεση στους σταθμούς να μην συμμετάσχουν. Αυτό ανάγκασε μερικούς από τους σταθμούς να αποσύρουν τη συμμετοχή τους (Ρουμελιώτης, 1990).

Ένα από τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι δημοτικοί σταθμοί ήταν ότι, σε αντίθεση με πολλούς ιδιωτικούς σταθμούς, δεν μπορούσαν να αποφύγουν την πληρωμή των σχετικών τελών και φόρων. Πολλοί ιδιωτικοί σταθμοί δεν πλήρωναν αυτές τις υποχρεώσεις. Οι πρώτες άδειες τους είχαν λήξει και χωρίς διαδικασία αδειοδότησης στον ορίζοντα δεν αισθάνονταν υποχρεωμένοι να εκπληρώσουν τις οικονομικές υποχρεώσεις τους προς το κράτος. Η κυβέρνηση ήταν τόσο συγκλονισμένη από τον αριθμό των σταθμών που δεν έδινε την απαραίτητη προσοχή σε αυτό το πρόβλημα. Το αποτέλεσμα ήταν σχεδόν κανένας σταθμός να μη πληρώνει μουσικά δικαιώματα, εκτός από σταθμούς ΕΡΑ που κατέβαλλαν το 2,4% των ακαθάριστων διαφημιστικών εσόδων τους (Χαιρετάκης, 2014).

Εκτός από οικονομικά προβλήματα, οι δημοτικοί σταθμοί αντιμετώπιζαν επίσης πολιτικά προβλήματα. Οι πρώτοι δημοτικοί σταθμοί πήραν μια ταυτότητα που επηρεάστηκε από το μέγεθος της πόλης τους, από την προσωπικότητα του δήμαρχου τους και από το πολιτικό κόμμα που ελέγχει την πόλη.

Στην Αθήνα και τον Πειραιά, οι δημοτικοί σταθμοί ξεκίνησαν μεγάλες επιχειρήσεις με ποικίλα προγράμματα και μεγάλα παραγωγικά και ειδησεογραφικά στελέχη όπως οι σταθμοί ΕΡΑ. Αλλά σε αντίθεση με τους σταθμούς ΕΡΑ, είχαν την τάση να έχουν μια σχετικά πιο αντικειμενική προσέγγιση στις ειδήσεις και τις δημόσιες υποθέσεις. Στη Θεσσαλονίκη, ο πρώτος δημοτικός σταθμός δεν ήταν τόσο αντικειμενικός, αλλά χρησίμευσε ως η φωνή της αντιπολίτευσης στον ΕΡΑ. Ομοίως, πολλοί μικρότεροι δημοτικοί σταθμοί υποστήριζαν ή αντιτάχθηκαν στην κυβέρνηση ανάλογα με την πολιτική αλληλεγγύη του δημάρχου τους (Παπαδόπουλος, 2010).

Μόλις ο «Αθήνα 98.4» άρχισε να έχει οικονομικά προβλήματα, εμφανίστηκαν και πολιτικά

προβλήματα. Στο πλαίσιο του πρώτου γενικού διευθυντή του, Γ. Γιαννετάκου, ο σταθμός πρόβαλε ένα πλουραλιστικό πολιτικό προφίλ. Το 1989, με τις κοινοβουλευτικές εκλογές στον ορίζοντα, οι πολιτικοί έγιναν νευρικοί και άσκησαν πίεση στον σταθμό για να τραβήξουν τη γραμμή της Ν.Δ. Τον Ιούλιο του 1989 ο Γιάννετακος παραιτήθηκε κατηγορώντας την Ν.Δ. για παρεμβολή. Αργότερα οι εργαζόμενοι έκαναν απεργία και τελικά ο σταθμός έκλεισε για μικρό χρονικό διάστημα. Αναδιοργανώθηκε και επέστρεψε (Κουφοπούλου, 1996).

Οι πρώτες δημοτικές εκλογές μετά τη γέννηση δημοτικών ραδιοφωνικών σταθμών πραγματοποιήθηκαν το 1990. Αυτές οι εκλογές είχαν ως αποτέλεσμα αλλαγές στις διοικήσεις των πόλεων. Στις τρεις μεγαλύτερες πόλεις, οι οποίες είχαν μεγαλύτερη επιρροή στην εισαγωγή του ελεύθερου ραδιοφώνου, και οι τρεις δήμαρχοι της Νέας Δημοκρατίας (ΝΔ) μεταφέρθηκαν σε θέσεις υπουργικού συμβουλίου όταν η ΝΔ κέρδισε τις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1989. Μόλις εκλέχθηκαν, οι νέοι δήμαρχοι αντιμετώπισαν μεγάλες οικονομικές δυσκολίες. Οι σταθμοί αντιμετώπιζαν έντονο ανταγωνισμό καθώς ο αριθμός των ραδιοφωνικών σταθμών αυξήθηκε δραματικά. Ο νέος δήμαρχος της Αθήνας ήταν πολύ επικριτικός απέναντι στις απώλειες ακροαματικότητας του σταθμού και κάλεσε τον σταθμό να επικεντρωθεί περισσότερο στα τοπικά θέματα και στην ελληνική μουσική.

Παρά την τάση για εξειδίκευση στο πρόγραμμα, οι δύο πιο δημοφιλείς σταθμοί στην Αθήνα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Sky, Antenna) παρουσίαζαν ποικιλία στη μουσική, στην πολιτική ομιλία και στην πληροφόρηση. Ο σταθμός "Tik-Tak" ήταν ο πρώτος δημοτικός σταθμός που εξειδίκευσε το πρόγραμμά του, στοχεύοντας σε διάφορες κοινωνικές ομάδες, αλλά κυρίως σε παιδιά (Παπαδόπουλος, 2010).

Στον Πειραιά, οι αλλαγές έγιναν μέσα στα όρια που υπαγόρευε το νέο πολιτικό περιβάλλον. Επιπλέον άνθρωποι προσλήφθηκαν για να αντικατοπτρίσουν τον νέο αριστερό πολιτικό προσανατολισμό του δημάρχου και του δημοτικού συμβουλίου. Το 40% του προγράμματος αυτού του σταθμού περιλάμβανε ειδήσεις, ενώ το 60% ήταν η μουσική (Χαιρετάκης, 2014).

Το 1993 από τους 75 περίπου μη κρατικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς στην περιοχή της Αθήνας, οι 10 ήταν δημοτικοί σταθμοί. Οι πιο αξιοσημείωτοι από αυτούς ήταν ο «Αθήνα 98,4», ο

«Κανάλι 1» του Πειραιά, ο «Διάυλος 10» των δυτικών προαστίων, ο «Τik-Tak» στα ανατολικά προάστια, ο «Ραδιόφωνο 5» των προάστειων του Πειραιά, ο «Επικοινωνία fm» του Νέου Ηρακλείου Αττικής, ο "Ράδιο ΚΥΚΛΟΣ" των βορειοανατολικών προαστίων και ο «Ξένιος» των Άνω Λιοσίων.

Εικόνα 1: Αίθουσα παραγωγής του δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Επικοινωνία 94fm».

Το 1996 ο «Διάυλος 10» τερμάτισε τη λειτουργία του, μη μπορώντας να αντέξει τις οικονομικές δυσκολίες. Το «Ραδιόφωνο 5» σταμάτησε επίσης να λειτουργεί σύντομα. Ο δημοτικός σταθμός "Αθήνα 98.4" αποτελεί πρωταρχικό παράδειγμα της πτώσης των δημοτικών σταθμών, αν και σίγουρα βρίσκεται σε καλύτερη κατάσταση από οποιοδήποτε άλλο δημοτικό σταθμό στην Ελλάδα και επομένως δεν είναι αντιπροσωπευτικός. Από τις αρχές του 1897, ο « Αθήνα 98,4» κατέλαβε το μεγαλύτερο μερίδιο του κοινού στην Αθήνα. Αυτό διήρκεσε μόνο μέχρι να φτάσουν οι ιδιωτικοί εμπορικοί σταθμοί και η μείωση του κοινού συνοδεύτηκε από μεγάλη πτώση των διαφημιστικών εσόδων. Το 1998 ο «Αθήνα 98,4» είχε λιγότερο από το 1% του ακροαματικού κοινού στην Αθήνα, ενώ οι ακροατές του ήταν πάνω από 42 χρονών Σε εκείνο το σημείο το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να επανεξετάσει τον σταθμό από την άποψη της ακροαματικότητας, του αριθμού των υπαλλήλων και των σκοπών του. Όλα τα πολιτικά κόμματα

συμφώνησαν για ένα σχέδιο που περιλάμβανε τη μετάβαση του σταθμού σε καλύτερες εγκαταστάσεις, ανανεώνοντας τον προγραμματισμό του διατηρώντας παράλληλα μια ποικιλία μορφών μουσικής (κυρίως ελληνικής), ειδήσεων και πληροφοριών. φέρνοντας κορυφαία ταλέντα, απολύοντας 79 εργαζόμενους, πολλοί από τους οποίους είχαν "νοοτροπία δημόσιας υπηρεσίας" και επιχειρώντας για αύξηση των διαφημιστικών εσόδων. Το σχέδιο αυτό φαίνεται πως λειτούργησε καθώς ο σταθμός ανέβηκε στο 3% του κοινού, ενώ τα έσοδα από διαφημίσεις αυξήθηκαν 7 φορές περισσότερο σε οκτώ χρόνια. Παρόλα αυτά, η πόλη εξακολουθούσε να επιδοτεί αυτόν τον σταθμό, καθώς παράγει μόνο το 35% των δαπανών της μέσω της διαφήμισης (Παπαδόπουλος, 2010).

Από τον Ιούλιο του 2002, η περιοχή των Αθηνών ήταν η μόνη περιοχή στη χώρα όπου οι σταθμοί έχουν περάσει από μια συστηματική διαδικασία ανανέωσης των αδειών. Ενώ ορισμένοι σταθμοί έχουν λάβει άδεια, άλλοι έχουν παραμείνει κλειστοί. Μετά από μια μακρά διαδικασία ανανέωσης της άδειας για την περιοχή της Αθήνας που κράτησε πέντε χρόνια, η κυβέρνηση ενέκρινε και χορήγησε άδεια σε 40 ραδιοφωνικούς σταθμούς. Από αυτούς, τέσσερις είναι δημοτικοί σταθμοί: Αθήνα 98,4, Ξένιος FM, Κανάλι 1 και Επικοινωνία (Χαιρετάκης, 2014).

2.3. Επαρχιακοί Σταθμοί

Σήμερα υπάρχουν πάνω από 600 ραδιοφωνικοί σταθμοί που λειτουργούν εκτός των δύο μεγάλων ελληνικών μητροπολιτικών περιοχών. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, υπήρχε τουλάχιστον ένας δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός σε κάθε μία από τις άλλες 50 ελληνικές επαρχίες. Παρ'όλα αυτά, κανείς δεν ξέρει ακριβώς πόσοι σταθμοί είναι στην πραγματικότητα στον αέρα, δεδομένου ότι ο αριθμός αυτός αντικατοπτρίζει μόνο τους δημοτικούς σταθμούς που απέκτησαν άδεια λειτουργίας σε κάποιο σημείο.

Όπως και οι δημοτικοί σταθμοί στις μεγαλύτερες πόλεις, οι δημοτικοί σταθμοί στις μικρές πόλεις αντιμετωπίζουν επίσης οικονομικά προβλήματα. Αυτό είναι το αποτέλεσμα του συνδυασμού πάρα πολλών ραδιοφωνικών σταθμών και μιας υπανάπτυκτης διαφημιστικής αγοράς σε μικρότερες πόλεις. Οι δημοτικοί σταθμοί πρέπει να ανταγωνίζονται με ορισμένους

ιδιωτικούς σταθμούς που λειτουργούν οι πρώην πειρατές, οι οποίοι δεν ανησυχούν πολύ για τη δημιουργία εσόδων, καθώς αυτός δεν είναι ο στόχος τους (Κάρτερ, 2004).

Το 1993 υπήρχαν 28 σταθμοί στην επαρχία, ενώ το 2002 ο αριθμός αυτός μειώθηκε σε 16 σταθμούς. Οι τοπικοί ραδιοφωνικοί χρήστες παραδέχονται ότι η αγορά δεν μπορεί να υποστηρίξει περισσότερους από έξι σταθμούς. Αυτό η νέα ανταγωνιστική κατάσταση έχει οδηγήσει σε δικαστικές μάχες μεταξύ ορισμένων σταθμών, καθώς όλοι μεταδίδονται με μεγαλύτερη ισχύ από ό, τι επιτρέπεται, ενώ ο δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός «Αμαλιάδα» λειτουργεί τόσο AM όσο και FM. Ο σταθμός Αμαλιάδας αναγκάστηκε να αλλάξει τον προγραμματισμό του και να ενσωματώσει περισσότερα ζωντανά προγράμματα.

Μέχρι το 1993 ο σταθμός ήταν τόσο χρεωμένος που ο σύλλογος αναγκάστηκε να διαλύσει τη στροφή του σταθμού στην πόλη. Ο σταθμός διαθέτει τώρα μικρό προσωπικό, λίγα διαφημιστικά έσοδα και η επιδότηση της πόλης αποτελεί τα δύο τρίτα του προϋπολογισμού του. Αν δεν υπήρχε ο ιστορικός χαρακτήρας αυτού του σταθμού, ο οποίος έχει ως αποτέλεσμα την υποστήριξη του κοινού, θα είχε κλείσει μέχρι τώρα (Παπαδόπουλος, 2010).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα ανέπτυξε ένα εθνικό κρατικό σύστημα ραδιοφωνικής μετάδοσης, το οποίο σχεδιάστηκε σύμφωνα με το μοντέλο δημόσιας υπηρεσίας άλλων ευρωπαϊκών εθνών. Στην Ελλάδα, όμως, η ραδιοφωνική μετάδοση αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια μιας δικτατορίας, ώστε να μπορεί να μεταδοθεί στον ελληνικό λαό. Αυτό το μοντέλο ακολούθησε τον 20ό αιώνα, καθώς η χώρα πήγε από τον πόλεμο στον εμφύλιο πόλεμο και τις πολιτικές ανατροπές, με κάθε διαδοχική κυβέρνηση να χρησιμοποιεί το ραδιόφωνο για δικούς της σκοπούς προπαγάνδας. Όταν τα άτομα πίεσαν την κυβέρνηση να διαλύσει το κρατικό μονοπώλιο στις εκπομπές, βρήκαν μόνο υποστήριξη από πολιτικούς που ήθελαν να χρησιμοποιήσουν ραδιόφωνο για δικούς τους σκοπούς.

Μακροπρόθεσμα, το δημοτικό ραδιόφωνο θα ληφθεί υπόψη μόνο ως μέσο για την αποδυνάμωση του ελληνικού κρατικού ραδιοφώνου. Ο δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός δεν βρήκε στην πραγματικότητα τη θέση της δημόσιας υπηρεσίας, πρώτα επειδή προσπάθησε να μιμηθεί κρατικό ραδιόφωνο (με διαφορετικές πολιτικές απόψεις) και αργότερα επειδή προσπάθησε να μιμηθεί ιδιωτικό ραδιόφωνο. Όταν τελικά αποφάσισε να προσπαθήσει να γίνει δημοτικό ραδιοφωνικό σταθμό, ήταν πολύ αργά. Το κοινό το είχε αφήσει ήδη για την αίγλη και τον ενθουσιασμό του ιδιωτικού ραδιοφώνου.

Όπως και άλλοι δημοτικοί σταθμοί στη χώρα, οι ακροατές και, στη συνέχεια, τα διαφημιστικά έσοδα χάθηκαν στους πολλούς ιδιωτικούς σταθμούς. Σε μια προσπάθεια ανταγωνισμού υιοθέτησε ένα πιο τοπικό και ζωντανό προφίλ ραδιοφωνικών προγραμμάτων, αλλά αυτό ήταν πιο ακριβό και δεν έφερε πίσω το κοινό. Όπως και άλλοι δημοτικοί σταθμοί, οι πολιτικές παρεμβάσεις και το συνεχώς υπάρχον σύστημα επέμβασης και η συνοδευτική γραφειοκρατία του έβαλαν το δημοτικό ραδιόφωνο στο περιθώριο. Οι δημοτικοί σταθμοί προσπαθούν να βρουν μια νέα ταυτότητα στην οποία θα ανταποκρίνεται το κοινό, ενώ ψάχνουν για έναν λόγο ύπαρξης και για έναν τρόπο οικονομικής επιβίωσης.

Συνοψίζοντας, η ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα μπορεί να οριστεί ως εξής: το κρατικό ραδιόφωνο ως μέσο πολιτικών να παραμείνει στην εξουσία, στη συνέχεια το δημοτικό ραδιόφωνο που μεταμφιέζεται ως δωρεάν, δημόσιο ραδιόφωνο που χρησιμοποιείται από άλλους πολιτικούς για να μοιράζεται την εξουσία και τέλος, τα άτομα που χρησιμοποιούν τη γέννηση δημοτικού ραδιοφώνου για να ξεκινήσουν ιδιωτικό ραδιόφωνο προκειμένου να επεκτείνουν την πολιτική ή οικονομική τους δύναμη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cowell, A. (1987). Greeks loosen curb (and tongues) on radio. *New York Times* 19: 19.

Γιαΐτσης, Π., & Μπαρμπούτης, Χ. (2001). Τα πρώτα ραδιοφωνικά βήματα. Στο Χ. Μπαρμπούτης & Μ. Κλώντζας, *Το φράγμα του ήχου: Η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα* (σσ. 57-75). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Δουλκέρη, Γ. (1979). *Ραδιοφωνία - Τηλεόραση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Emery, W. B. (1969). *National and international systems of broadcasting*. East Lansing: Michigan State University.

Ευθυμίου, Π. (1987). Η πρόκληση της ελεύθερης ραδιοφωνίας. *Το Βήμα* 19: 7-18.

Κάρτερ, Γ. (2004). *Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ιστορία και ιστορίες*. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη.

Haberle, G., Haberle, H. & Kleiber, T. (1994). *Ραδιοφωνία*. Αθήνα: Ευρωπαϊκές Τεχνολογικές Εκδόσεις.

Κάρτερ, Γ. (2004). *Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ιστορία και ιστορίες*. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη.

Κάστορας, Σ. (1994). *Ραδιόφωνο και Τηλεόραση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κεσίσογλου, Ε. (1962). *Η ανάπτυξη του ραδιοφωνικού τοπίου στην Ελλάδα*. Iowa City: University of Iowa.

Κοτσάκη, Δ. (1988). Το ελληνικό ραδιόφωνο έγινε 50 χρονών. *Τηλέραμα*: 82-84.

Κουφόπουλος, Β. (1996). Το πάθος που έσβησε. *Media View* 76: 16-31.

Legg, K. R. (1977). The nature of the modern Greece State. Στο J. Koumoulides and V. Dontas (επιμ.), *Greece in transition: Essays in the history of modern Greece 1821-1974* (σ. 283-296). London: Zero.

Λιοναράκης, Ν. (1988). Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη της τοπικής ραδιοφωνίας. Στο Ελληνικό Συνέδριο της Τοπικής Ανάπτυξης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, *Ραδιόφωνο και Τοπική Αυτοδιοίκηση* (σ. 131-174). Αθήνα: Λιοναράκης.

McDonald, R. (1983). *The pillar and the tinderbox: The Greek press and the dictatorship*. New York: Marion Boyars.

Μπαλής, Γ. & Καυής, Μ. (1986). Ράδιο και τηλεόραση: έφοδος στα σαλόνια μας, *Έθνος* 36: 11-13.

Μπαρμπούτης, Χ. (2001). Οι πειρατές των ερτζιανών. Στο Μ.Μπαρμπούτης & Χ.Κλώντζας, *Το φράγμα του ήχου: Η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα* (σ. 153-174). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Νικολόπουλος, Δ. (1991). Τρύπες οι αποθήκες του ντέμο. *Το Βήμα*, 43: 61-73.

Νεοφώτιστος, Μ. (1988). Πρόγραμμα τηλεόρασης σε κασέτες από το ντέμο. *Ελευθεροτυπία*, 19: 12-21.

Παπαδόπουλος, Β. (2010). *40 χρόνια ραδιόφωνο, τηλεόραση*. Αθήνα: Κίνητρο.

Παπαχρήστος, Γ.(1987). Ο ραδιοσταθμός της δικτατορίας. *Το Βήμα* 18: 26-31.

Παπασπύρου, Ι. (1987). Ραδιο- ελευθερία. *Το Τέταρτο* 45: 67-70.

Πλειός, Γ. (2002). Η ιδιωτικοποίηση των ΜΜΕ και η διαμόρφωση του (τηλεοπτικού) πολιτικού λόγου. Στο Ν. Δεμερτζής, *Η Πολιτική Επικοινωνία στην Ελλάδα* (σ. 235-280). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Πλέχοβα, Ο.Β. (2002). *Το πρώτο ελληνικό ραδιόφωνο, το πρώτο των Βαλκανίων*. Αθήνα: Μπαρμπουνάκης.

Ραδιοφωνία (1956). *Ραδιοφωνία στην Ελλάδα. Νεότερο εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Ήλιος.

Ρήγου, Μ. (2010). Η πορεία της ιδιωτικής ραδιοφωνίας στην Ελλάδα. Στο *Ζητήματα Επικοινωνίας (10)*: 41-61.

- Ρουμελιώτης, Α. (1989). Οι πρώτες άδειες. *Ελευθεροτυπία* 98: 27-31.
- Ρουμελιώτης, Α. (1990). Αναλυτικά οι ακροαματικότητες. *Ελευθεροτυπία*, 35: 27-34.
- Sadgwick, A.C. (1953, June 7). Greece's villages get world's news. *New York Times*: . 12.
- Sterling, C. (2004). *Encyclopedia of Radio* (Τόμ. 3). New York: Routledge.
- Σχινά, Α. (2016). Ραδιοτηλεοπτικές άδειες: το χρονικό του παράνομου καθεστώτος. Εισήγηση στο 8ο Κοινό Σεμινάριο Συνταγματικού Δικαίου . Πήλιο.
- Triandis, H. C, and Vassiliou, V. (1972). A comparative analysis of subjective culture. Στο Triandis et al., (επιμ.), *The analysis of subjective culture*. New York: Wiley-Interscience.
- UNESCO. (1947). *Report of the commission on technical needs in press-radio-television*. Paris: Author.
- Χαιρετάκης, Μ. (2014). *Η ραδιοφωνία στην Ελλάδα (1930-1950)*. Αθήνα: Στο Κόκκινο.
- Χάλκου, Μ. (1990). Διαφήμιση το 1989, *Καθημερινή* 58: 36-49.
- Zaharopoulos, T. (1993). *Mass Media in Greece: Power, politics and privatization*. Westport, CT: Praeger.
- Zaharopoulos, T. (2002). *The Evolution of Public Service Radio Broadcasting in Greece: From Authoritarianism to Anarchy and Irrelevance*. Washburn, Kansas: Washburn University.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Κ. Άννα Ευαγγέλου
Φοιτήτρια ΤΕΙ Καλαμάτας
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κ. Νίκο Μπάμπαλο
ΔΗΜΑΡΧΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ

Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Για τις ανάγκες των σπουδών μου (πτυχιακή σχολής Οικονομίας και Διοίκησης, Τμήματος Διοίκηση Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης με θέμα: Δημοτικό Ραδιόφωνο «Επικοινωνία 94 fm), θα σας ήμουν ευγνώμων αν μπορούσατε να μου αφιερώσετε 5 λεπτά από το χρόνο σας για μία συνέντευξη με θέμα το Δημοτικό Ραδιόφωνο «Επικοινωνία 94fm». Οι ερωτήσεις είναι οι εξής:

1. Που βρέθηκαν οι πόροι για την ανακαίνιση του σταθμού?
2. Γιατί απολύθηκαν υπάλληλοι?
3. Με τι κριτήρια παρέμειναν οι παρόντες υπάλληλοι?
4. Πως πληρώνονται σήμερα οι υπάλληλοι του σταθμού?
5. Τι στόχους έχετε για το ραδιόφωνο?
6. Είσατε ικανοποιημένος από την ακροαματικότητα του ραδιοφώνου και αν όχι τι σκοπεύετε να κάνετε για αυτό?
7. Τι σχέδια έχετε για το μέλλον του σταθμού?
8. Είναι ένα τοπικό ραδιόφωνο και τι είδους (π.χ. ενημερωτικό, μουσικό κτλ)?
9. Υπάρχουν εκπομπές που στηρίζουν την τοπική κοινωνία και προβάλλουν τα προβλήματά της?
10. Πόσο γνωστό είναι το ραδιόφωνο?
11. Πόσο στηρίζεται από διαφημίσεις της τοπικής κοινωνίας και πόσο από ευρέως φάσματος?

Οι παραπάνω ερωτήσεις είναι με την καθοδήγηση του επιβλέπων καθηγητή κ. Τσέκου και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για την εργασία μου όπου θα παρουσιαστεί στους καθηγητές του ΤΕΙ.

Ευχαριστώ πολύ.

Με εκτίμηση,
Άννα Ευαγγέλου

ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΕΠΕΙΔΗ Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΗΤΑΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΜΕΝΟΣ ΛΟΓΩ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ, Η ΑΔΕΙΑ ΔΟΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΑΡΘΡΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ 21

...ου γ... ραδίου.

Το 1993 ορίστηκε ως Πανευρωπαϊκό Έτος Προστασίας των Ηλικιωμένων. Τι συμβαίνει στην Ελλάδα. Στη μεγάλη έρευνα που ξεκινά από σήμερα στο Ράδιο Επικοινωνία 94.1 FM, απαντούν η γ.γ. Ισότητας κ. **Ειρήνη Μαυροπούλου** και εκπρόσωποι συνταξιούχων φαρμακοϋπαλλήλων μεταλλεργατών αυτοκινητιστών, καθώς και η Ομοσπονδία συνταξιούχων ΙΚΑ.

σε
υς

14/6/93
Απογευματινή

ΑΘΗΝΑ 9,84: Στις 11.00 το βράδυ τη μουσική εκπομπή «Η πρώτη φορά που είδα το πρόσωπό σου» με τον Ξεν. Παράκο.

ΑΝΤΕΝΝΑ (97,1): Στις 10.00 το πρωί ακούστε την εκπομπή της Σεμίνας Διγενή και του Γιώργου Παπαδάκη «Ελλάς το μεγαλείο σου».

Α' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (91,6): Μισή ώρα μετά τα μεσάνυχτα ακούστε την εκπομπή του Ιάκωβου Δρόσου «Για συλλέκτες μόνο».

Στη δεύτερη εκπομπή του κύκλου με σπάνιους δίσκους, που περιέχουν μουσική από τον κινηματογράφο, οι «Συλλέκτες» παρουσιάζουν τις συνθέσεις του Ιάπωνά Μινόρου Μίκι, που συνόδευαν τα υπέροχα πλάνα της ταινίας του Ναγκίσα Όσιμα «Η αυτοκρατορία των αισθήσεων».

Γ' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (95,6): Στις 12.30 ακούστε την εκπομπή «Σελίδες κινηματογραφικής μουσικής» με τον Δημ. Πατρίκιο.

ΚΑΝΑΛΙ 1 (90,6): Στην εκπομπή «Πολιτική απ' όλες τις γωνιές», στη 1.00 το μεσημέρι καλεσμένοι είναι ο Αλέξανδρος Παπαδόγγonas, βουλευτής της Ν.Δ., ο Ανδρέας Λεντάκης μέλος της Επιτροπής του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου και δήμαρχος Υμηττού και ο επικεφαλής της αντιπολιτεύσεως του δημοτικού συμβουλίου της Καλλιθέας Παν. Σκανδαλαδάκης. Θέμα συζήτησης είναι η τρέχουσα πολιτική κατάσταση και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΚΑΝΑΛΙ 15 (104,5): Στις 6.00 το απόγευμα ακούστε την εκπομπή της Κατερίνας Σχινά «Ο πολιτισμός στο κανάλι».

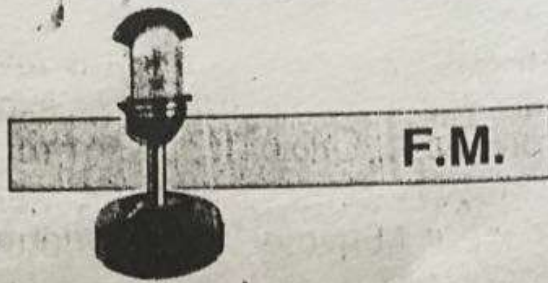
ΡΑΔΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ (94,1): Μέρα συναγωνισμού για το νέφος και τη ρύπανση σήμερα και στο στούντιο του σταθμού, στην εκπομπή του Νάσου Μπράτσου και της Γιώτας Καπουρελάκου «Γεγονότα και πάσης Ελλάδος» είναι καλεσμένος εκπρόσωπος του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου για μια συζήτηση με θέμα τις πρωτοβουλίες του Συνασπισμού πάνω στο τεράστιο πρόβλημα του νέφους και της ρύπανσης.

Στην εκπομπή φιλοξενούνται και εκπρόσωποι της Ομοσπονδίας Συνταξιούχων.

ΡΑΔΙΟ 5 (94,4): Στην εκπομπή «Σελίδες ραδιοφώνου» στις 5 το απόγευμα ο Δημήτρης Τσούφιος και η Σοφία Μπούμπουρα συζητούν με τον συντάκτη του περιοδικού «Νέα Οικολογία» Γιάννη Σχίζα.

TOP FM (92,4): Η ειδησιογραφική εκπομπή του σταθμού «Το μαγκαζίνο της σύνταξης» με τους Άννη Βιτσέντζου, Κώστα Σπυρόπουλο και Γιάννη Τριάντη άλλαξε ώρα μετάδοσης. Μπορείτε να την ακούσετε στη 1.00 το μεσημέρι.

90,2 ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΤΑ FM: Στις 7.00 το πρωί, και για τρεις ώρες ακούστε την ενημερωτική εκπομπή «Έλα να πάρεις τον καφέ σ' εμάς», που επιμελείται η Ελένη Μαχαίρα και ο Τάσος Μπάρλας. Πρόκειται για ένα δημοσιογραφικό μαραθώνιο με

ΕΡΑ 3: Τελευταία εκπομπή του αφιερώματος στο υμνογραφικό έργο του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη: μέλη από το «μικρό εσπερινό του προφήτη Ηλία», τον ικετήριο κανόνα «εις τον Άγιο Διονύσιο τον εν Ολύμπω» και τον κανόνα «εις την υπεραγία Θεοτόκο την Γοργοεπήκοο»: Ψάλλει η ελληνική βυζαντινή χορωδία με διευθυντή τον Λυκούργο Αγγελόπουλο (8.30).

ΑΘΗΝΑ 9,84: «Ούτε άσπρο ούτε μαύρο» τιτλοφορούν την εκπομπή και την τοποθέτησή τους ο Τάσος Παπαδόπουλος και η Βάλια Πετούρη. Η εικόνα της επικαιρότητας μέσα από τημετριοπαθή στάση του σταθμού των Αθηναίων (14.00).

ΕΡΑ 2: Ο ευγενέστατος «κύριος Μενεστρέλ» προκαλεί τη συγκίνηση και τη νοσταλγία των ρομαντικών μέσα από μια συνέντευξη που είχε δώσει χρόνια πριν. Η μάγισσα του Ατικ και ο Εντουάρντο Μπιάνκο, τραγούδια του μεσοπολέμου με υποσχέσεις αιωνίας αγάπης (19.30).

ΑΝΤΕΝΝΑ: «Ρίξε στο κορμί μου σπίρτο», ο πιο τολμηρός τίτλος ενός καθ' όλα «πολύ προσεκτικού» σταθμού. Φωτιές τέτοιου είδους ταιριάζουν με την ώρα μετάδοσης; (05.00).

ΡΑΔΙΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: Πανευρωπαϊκό έτος προστασίας ηλικιωμένων. Τι συμβαίνει στην Ελλάδα; Το αφιέρωμα αρχίζει σήμερα και θα συνεχιστεί καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας. Η γενική γραμματέας Ισότητας κ. Μαυροπούλου και εκπρόσωποι συνταξιούχων απαντούν στα ερωτήματα των Ν. Μπράτσου και Γ. Καρουρελάκου (καθημερινά στις 10 π.μ.).

14/6/93
Μεσημεριανά

Αναστάσιος

☆ Ο κ. ΛΑΜΠΡΙΑΣ εκ Ν.Δ. και ο κ. Αλαβάνος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ συζήτησαν χθες στην εκπομπή του Γ. Δουατζή «Σε χαμηλό τόνο στο «ΔΙΑΥΛΟ 10». Και βέβαια ο κ. Λαμπρίας, προφανώς λόγω επιγνώσεως και πολιτικού ρεαλισμού, διεύρυνε τις απόψεις του, ή επέλεξε τις εξ αυτών ευρύτερες ... και το γνωστό καλλιεργημένο ύφος του. Μ' αυτά και μ' αυτά εμφανίσει ένα ευρύ, ανανεωμένο, δημοκρατικό, λεκτικά λίγο ριζοσπαστικό, προφύλα και παρ' ολίγο Συνασπιστικό!

Ναι καλά ακούσατε. Το θαύμα εγένετο όταν στη ροή του λόγου ανέφερε αρκετές φορές τη λέξη

μονοπώλιο, με αποτέλεσμα να προκαλέσει το σχόλιο της αντίθετης πλευράς πως: θα μπορούσε να κατέβει ακόμη και υποψήφιος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, μετά απ' αυτό. Μέχρι να μπουν τα δύσκολα, όλοι προοδευτικοί είμαστε.

☆ ΕΦ' ΟΛΗΣ της ζωής αυτή τη φορά και όχι εφ' όλης της ύλης, ήταν η συνέντευξη που παραχώρησε στην εκπομπή του ΚΑΝΑΛΙΟΥ 1 «Πολιτική απ' όλες τις γωνιές», χθες το μεσημέρι, ο νέος δήμαρχος Πειραιά κ. Στρατηγός.

Μάθαμε, λοιπόν, πως σπούδασε ιατρική — που αν ήταν να διαλέξει και τώρα πάλι ιατρική θα διάλεγε (έχει επηρεάσει και το γιο του μάλιστα, λέει, που κι αυτός γιατρός διάλεξε να γίνει) πώς και πότε γνώρισε τη γυναίκα του

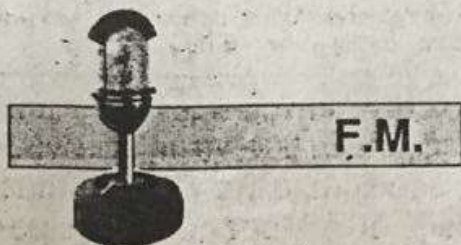
και άλλα τέτοια πολιτικώς ενδιφέροντα και ζωντανά...

☆ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ζωντανή τηλεφωνική συνέντευξη του αντιρρησία συνειδησης Μιχάλη Μαργακάκη, από την Μπαστόν του Βελγίου, μετέδωσε χθες ο Ρ/Σ «Ράδιο Επικοινωνία» από την εκπομπή «Γεγονότα και πάσης Ελλάδος». Το αναφέρουμε μόνο και μόνο για το ενδιαφέρον της επιλογής του θέματος και όχι γιατί δεν έχουμε να αντιτάξουμε μια συνειδητή αντίρρηση στα όσα ο αντιρρησίας συνειδησης υποστήριξε.

LARSUS CALAMI σε χθεσινό δημοσίευμα της στήλης αναφερθήκαμε σε αθλητική μεσημεριανή εκπομπή του Ρ/Σ AN-TENNA κατά τη 1.10, που όμως δεν υπάρχει εκείνη την ώρα. Το σωστό όνομα αυτού για την αποκατάσταση είναι: TOP FM.

ΠΡΩΤΗ 60/5/89

● Ο Γιώργος Στάθης, μέλος του Πολιτικού Γραφείου του Ελληνικού Σοσιαλιστικού Κόμματος (ΕΣΚ) είναι ο φιλοξενούμενος της εκπομπής «Με νηφαλιότητα» που μεταδίδεται από το σταθμό «941 Επικοινωνία FM» στις 2.00 το μεσημέρι. Την εκπομπή παρουσιάζουν ο Νίκος Θεοδωράκης και ο Ολύμπιος Δαφέρμος.

ΞΕΝΙΟΣ (97,4): Με καλοκαιρινή περιβολή και τα απαραίτητα εξαρτήματα κάθε πρωί στις δέκα πίσω από το μικρόφωνο του δημοτικού ραδιοσταθμού των Άνω Λιοσίων ο Νίκος Κυριακίδης ισχυρίζεται: «Έτσι είναι αν έτσι νομίζετε». Μέσα στα 120 λεπτά που διαρκεί η εκπομπή, ο παραγωγός δίνει στους ακροατές την ευκαιρία ν' ακούσουν όλα εκείνα τα περίεργα και παράξενα που συμβαίνουν καθημερινά στον πλανήτη Γη, συνδυασμένα με τα καλύτερα τραγούδια της ελληνικής μουσικής σκηνής.

ΕΡΑ 2 (93,6): Δεύτερη μέρα του Ιουνίου, μήνας που στο Δεύτερο Πρόγραμμα είναι αφιερωμένος εξαιρετικά στην τζαζ μουσική, όπως αυτή παρουσιάζεται κάθε Τετάρτη μεσάνυχτα και κάτι. Στον κύκλο αυτού του μηνός τα τιμώμενα πρόσωπα είναι οι Έλληνες δημιουργοί της τζαζ, που μαζί με τον Πανταζή Τσάρα παρουσιάζουν τη δουλειά τους «Χορεύοντας στο ρυθμό του σουίνγκ...» μέσα από τα ερτζιανά.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΑ FM (94,1): Καθημερινά δέκα με δώδεκα το πρωί «Δημοτικά και άλλα» με τη Γιώτα Καπουρελάκου και τον Νάσο Μπράτσο, με ρεπορτάζ επικαιρότητας, ειδικά αφιερώματα και παρουσίαση του ημερήσιου Τύπου. Σήμερα, κεντρικό θέμα της εκπομπής «Η Κύπρος μετά τον Κληρίδη». Ο Κύπριος δημοσιογράφος Ντίνος Αγιομαμίτης μιλά για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην Κύπρο, για τα προβλήματα της νέας κυβέρνησης και τις ζυμώσεις στην κυπριακή Αριστερά που βρέθηκε στην αντιπολίτευση.

2/6/93
Μισάνθρωπος

ΕΠΙ

Να παίζε
το τρανζίστορ...

ΜΕ βροχές και χιόνια τοίμα-
νε και ανανεώνουν το προγρά-
μα τους. Για πολλούς ραδιοφω-
νικούς σταθμούς, όπως «Ελ-
λάδα FM», «Επικοινωνία και
Φωνή της Σαλαμίνας», το λέμε,
που εκπέμπουν ήδη με χειμα-
νιάτικο ένδυμα. Καλή σας
ακρόαση κι αυτή την εβδομάδα.
Επιλέγει η Μαρίνα Παπαγι-
στοπούδη.

ΕΡΑ - 1: Αφιέρωμα στη μα-
κρινή Κακκαδοκία, στις 9/12
στις 7.00 μ.μ., με μουσική και
τραγουδία, με τη Φεβρωνία Ρε-
βόνθη. Και στις 13/12 «Για συλ-
λέκτες μόνο», στις 5.30 μ.μ. «Ο
ρήγας Κούρα» του Ζορζ Ντελί
από τον Ιάκωβο Δρόσο.

ΕΡΑ - 2: Οι «Λαϊκοί Βάρδοι»
και ο Πάνος Γεραμάνης σήμερα,
την Τετάρτη και την Παρα-
σκευή στις 4.00 μ.μ. φιλοξενούν
την Μαριάννα Χατζησούλου, η
οποία διηγείται αναμνήσεις από
τη ζωή της και το τραγούδι. Σή-
μερα, επίσης, στις 7.30 μ.μ.
«Τραγουδώντας το χθες» και η
Φραντζέσκα Ιακωβίδου επιλέγει
να τραγουδήσετε για τη βροχή.

ΕΡΑ - 3: Στις 9/12, στις 3.30
το μεσημέρι, ένα αφιέρωμα
στον Ρόμπερτ Μπόζλ και «Συν-
θέτης της εβδομάδας» είναι ο
Ουμπέρτο Τζορντάνο με τον
Κορνήλιο Διαμαντόπουλο.

ΕΡΑ - 4: Καθημερινά, στις
2.00 το μεσημέρι «Ροκ Λάιν», με
τον Κώστα Σγάντζο και στις
5.00 μ.μ. «Μπλου στον αέρα»
με τον Ακη Εβενή.

**«JERONIMO GROOVY
88,9»:** Ο Τάκης Καραγιάννης,
μια καλή παρέα για την αρχή
του μεσημεριού, στις 1.00, με
μοναδικό ενόχο σήμερα.

«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ 9,41»: Μια
νέα εκπομπή «Δημοτικά και
άλλα» καθημερινά στις 10.00
π.μ. με τους Γιώτα Καπαρέλ-
κου και Νάσο Μαρτάσο.

«ANTENNA 97,1»: Η Νατα-
λία Γερμανού φιλοξενεί στο
«Κλαμπ σάντουιτς» την Τετάρ-
τη, στις 6.00 μ.μ., την Παλίνα,
που θα παρουσιάσει τραγουδία
από το νέο της δίσκο.

«ΚΑΝΑΛΙ 1 90,6»: «1001
νότες» κάθε Παρασκευή με τον
Νίκο Σακελλάροπουλο.

«ΞΕΝΙΟΣ 97,4»: Την επόμενη
Κυριακή «Ραδιοφωνικές ιστο-
ρίες δημοσιογραφικής φαντα-
σίας» στις 12.00 το μεσημέρι,
Μαρία Μανίτσο σίμπά για

ΡΑΔΙΟΕΠΙΛΟΓΕΣ

Ακούστε από το «Ράδιο επικοινωνία FM 94,1» στην εκπομπή «Δημοτικά και άλλα» μια πολύ ενδιαφέρουσα εκπομπή. «Θαλάσσια ρύπανση. Πώς οι εφοπλιστές επιβάλλουν στους ναυτεργάτες τον νόμο της σιωπής». Σε επανάληψη ένα θέμα κατόπιν επιστολών ακροατών που το επιθυμούν.

Εφόσον εκπέμπει απ' τη συχνότητα 96,8 του «ROCK FM» ο Αργύρης Ζήλος διαλέγει και παίζει στις 7 το βράδυ του Σαββάτου 12 Ιουνίου - τι άλλο; - ροκ! Polyphemus, His Name Is Alive, The Beyond, King Missile, Eleventh Dream Say, τις Ελληνικές «Τρύ-

πες» και The Groove Machine και... κάποιες σκέψεις γύρω απ' όλα αυτά.

Ακόμη ακούστε «Το μοντέρνο παρελθόν». Παίζοντας στις 7 το βράδυ της Κυριακής 13 Ιουνίου διάφορα καινούργια πράγματα από τους King Missile, Robert Plant, Grand McLennan, Terenc Trent d' Arby, Marc Cohn, Blur, Waterboys, κ.ά. ο Αργύρης Ζήλος ανακαλύπτει με έκπληξη ό-τι παραπέμπουν κατευθείαν στο παρελθόν χωρίς όμως να το ανακινούν. Η συμμετοχή στον προβληματισμό απαιτεί συντονισμό στη συχνότητα 96,8 του «ROCK FM».

ραδιο ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ	
87,6	Κανάλι 2
88	Κλακ FM
88,5	Ελλάδα FM
88,9	Τζερ. Γκρούβι
89,4	Εκκλησία της Ελλάδος
89,8	Σούπερ FM
90,2	Αριστερά στα FM
90,6	Κανάλι 1 Πειραιώς
90,9	Νόμπτλ FM
91,2	Μητρόπολη Πειραιώς
91,6	ΕΡΑ1
92,1	Γαλαξίας FM
92,4	POP FM
92,8	Διάλογος 10
93,1	Τικ-τακ στα FM
93,6	ΕΡΑΣ
94,1	P. Επικοινωνία
94,4	ΩΧ FM
94,5	Ράδιο Υγεία - Ογκολογία
94,6	Κοκκινο- σκουφίτσα FM
96,8	Ράδιο Κύκλος
95,1	Α' Ερασιπεχν. πρόγραμμα
95,8	ΕΡΑ 3
96,1	Φλας
96,5	Ράδιο Άλφα
96,8	ROCK FM
97,1	Αντίνα
97,3	Ράδιο Κόσμος
97,4	ΔΡΙ Α. Λιουσίων
97,7	Ράδιο Βερόνικα
98,4	Αθήνα 984
98,7	SEVEN X
99,1	Ράδιο Αθήνα
99,4	Ράδιο Αττική
99,7	Κανάλι 107
100,1	VIP'S
100,3	SKY
100,8	Ράδιο Τζιτζιράλι
100,9	Ράδιο Γλυφάδα
101	Κανάλι 8
101,8	ΕΡΑ 4
102,4	ΗΧΩ FM
103,2	Ειρήνη
103,4	ΠΑΚΟΕ FM
103,8	Β' Ερασιπεχν. πρόγραμμα
104,2	STUDIO 2
104,5	Κανάλι 15
105,1	Σταρ Ρέντιο
106,1	Ράδιο Ανθούσα
106,7	Ράδιο ΚΥΒΟΣ
107	Διάλογος 2000
107,1	Ράδιο «Οι ρίζες μας»
107,4	Ράδιο Ελεύθερος
107,7	Μουσικός Γαλαξίας
108	Ορίζοντες
108,1	CITY INTERNATIONAL

ΕΠΕΡΟΕΡΟΣ 19/6/93

ΠΑΝΟΙΕΙΜΑ ΟΡΕΞ

Το «Ραδιο Εμπορωνισιος» 94,1 FM και στην εκπομπή των 90ντων τους, καταργείται να διεξι τους 100,200 με τους νέους δολοφονίους και να τους αποκλειστεί, αλλά δεν καταργείται να διεξι την ταυτότητα του «Καταγωγίου». Έτσι, εισηγήθηκε ότι πα-ντού με την «Καταγωγή» ότι έχει να πεί ο δικα του

10.00.

Στο «Ραδιο Εμπορωνισιος» 94,1 FM και στην εκπομπή των 90ντων τους, καταργείται να διεξι τους 100,200 με τους νέους δολοφονίους και να τους αποκλειστεί, αλλά δεν καταργείται να διεξι την ταυτότητα του «Καταγωγίου». Έτσι, εισηγήθηκε ότι πα-ντού με την «Καταγωγή» ότι έχει να πεί ο δικα του

ΓΙΑ ΝΑ ΔΕΙΤΕ

Βουρτσές, Μελή η Οργάνωση, Πάμη Μοιρτσο-πα, Όλα Στεφανίδη, Ευτοκ Μπαρτο... Ο Κρίστος, ένας ευνομενικότερος «απορροχή» της, δύναμεις οκτώ για να πείρα με να είναι ο δικα...

«Ο Βασιλός, Ιδωαι και... Ντόκου», ΑΝΤ-1

21.40. Ο Βασιλός ουναντα τυχία στο δόρυ την πρσίτη του γνάνη από τα φοιτητικά του Χρόνια, την Άννα. Ο Άδρηκ προποθεί να πείρα του Βασιλός να του δώσει μια εύγητηκή ε-μπιστολή, να να τον υπογράψει, καταστρωει ένα σχέδιο που με τη βοήθεια του Ιδωαι να και την Αγγελική δώσει σε εφασογή. Το σχέδιο είναι να φέρει την Άννα. Ο Άδρηκ οι προποθείς, όμως, αποτυχόνουν, μέχρι που ο Ιδωαι κατα-σχεμάζει μια Άννα... Ο Ντόκου για μια άλλη φοοά θα είναι ο κείνος που θα τους αναλάβει από προοδέτες μεηνητήρες.

«Έρωτες, έρωτες, έρωτες», ΕΤ-2 16.15

Ο Καδη προποθεί τον Τον και την Άδα σε δεινωτό ληροβία στον Τον να αναλάβει το καίριο αλλα. Το να πορτι οργικό είναι οργιτι-κό, υποοχεται να το σκεπεί. Η Σίνα εκλωμη-πέυεται στον πατέρα της ότι έχει προδηήματα με τον Καδη και ο Καδηστ αντωεί, γιατί τα να-δα του αντωκώ, ορια για τη δειωση της στα-πέως. Καδη η Τίλια και ο Στίβ είναι στο σπι-τιών Πεκορί, γνήκει η αστυνομία και ούακαββ-νει τον Στίβ για τη δολοφονία του Νικ. Όταν ο Τίβυ μάθει ότι αντακατοοδής από τη βέση του ούαροδου του Ντίβ Χίλτον, αποποιεί να μάθει τι ούαροδου. Ο Χίλτον είναι ούαροδους ότι ο δολοφόνος του Νικ δεν είναι ο Στίβ. Ο Καδηστ τηγνέει στο αστυνομικό τηγνία για να βορφήσει τον Στίβ. Ύστερα από βέγυα ο Τίβυ ανακαλύ-πτει ότι ο Ντίβυ πορπει κολός βούβους στο μα-

«Τα έρωτα καλά της πούρας μ

21.00. Ο Ζοχόπος σκαοσώνω πι στον Αλκίμο ότι είναι κανήλη - μια βουβία που του τορδίζει ο να γρωγός εήγει στον δικηγόρο τον και κάτω από τους συνήθεις τρεβί φωτογραφίες που έχει η γυνίκα τα πίες, στο αστυνοερ της μελωστομικ-νει τη Νιολή, θέλει να μάθει τα να Μαγοκ. Η Σαβίρα, η μικρή αδελφή η κείνη ο, τι μπορεί για να εκφερήσει τ - και, φουκα, τα καταφέρι...

«Τολή και γορέλ», ΑΝΤ-1

τον γουο, ο Έρκ αναποεί τα ο-νι έχει Ράξον πατοεί για την γνάνη ηπος της Τέλορ. Εκείνη ποροδέγεται μωτο ο γιος τους δέγεται, να ούα εurus Όταν η Σίραφι ήθε από την Μπου-άνο το σπιν, εκείνη της άνατο ότι θα χη να καταφέρινα μάηοτσι στον Πνέ, χηα, της εήγει ότι είναι έρωτος, ποπ-θήκει αναοδνη τη Σίραφι. Κατα τη δει δέβλωση, ο Θουρ μάηοδίζει τη Μείε του δηλάνει ότι δεν είναι καβόχους αντι των φίλοερτο. Έκωη η Σίραφι ή το ε χέβια αι οίδηγια να του τρεφέει η Μπουκ, ο Μάα εντρωσώδεται από τη ήτοκα του δία των σπλιό του τηλέφ-

ΡΑΔΙΟ ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ

87,6	Kavali 2	94,4	OX FM	97,3	Pedio Kelepes	102,4	HXII FM
88	Kum FM	94,5	Pedio Yedio	97,4	APE Alesoniv	102,2	ΕΠΤΗ
88,5	ΕΛΛΑΔΗ FM		Ομόλυτο	97,7	Pedio Bazonina	102,4	ΠΛΑΝΟ FM
88,9	Τέση Ραδιοη	94,6	Κακκίτο	98,4	Aghra 384	102,9	Β Ερατεινός
89,4	Εκθεσία της	94,6	οκωοήροτ FM	98,7	SEVEN X	104,2	STUDIO 2
	Ελλάδος	95,1	Pedio Kirilos	98,1	Pedio Agrio	104,3	Kavali 15
89,8	Στομπε FM	95,1	A Epaerisy.	98,4	Pedio Artri	105,1	Στρο Πυρο
90,2	Ayazce	95,1	ηπορπώσε	98,7	Kavali 107	105,1	Pedio Psyno
90,5	Kavali 1	95,8	EPA 3	99,7	WYS	106,3	Pedio Avlona
90,6	Kavali 1	96,1	Φαοε	100,1	SKT	106,7	Pedio KYBOS
90,9	Μουσικα	96,5	Pedio Ayo	100,8	Pedio Tcteeada	107,7	Alonias 2000
91,2	Νιγερτα	96,8	POK FM	100,9	Pedio Tsapada	107,7	Pedio «d» κέες
	Ριπυνωο	97,1	AYTHIA	101,9	Kavali 8	107,4	Pedio Eleletoes
91,6	EPA 1			101,9	WYS	107,4	Μενοσεκ
92,1	Faolagos FM			101,9	INTERNATIONAL	107,7	Faolagos
92,4	POP FM					108	Opkettres
92,6	Διμωλο 10					105,1	CITY
93,1	Τι-τι-τα στα FM						INTERNATIONAL
93,8	EPA 2						
94,1	P. Eμρωσινώ						

Αγώνες κι αγωνίες

Κι όμως, αν ψάξετε καλά τις συχνότητες της μπάντας των FM υπάρχουν εκπομπές και σταθμοί που τις ώρες μεγάλης ακρόασης ασχολούνται με το εργατικό κοινωνικό κίνημα. Όπως π.χ. ο «941 ΕΜ Κοινωνία FM» του Δήμου Νέου Ηρακλείου Αττικής και η εκπομπή «Δημοτικά και άλλα» που επιμελούνται και παρουσιάζουν ο Νάσος Μπράτσος, και η Γιώτα Καπουρελάκου κάθε μέρα 10 π.μ. - 12 μ.

Ιδού τι θέματα έχουν την επόμενη εβδομάδα:

• **ΔΕΥΤΕΡΑ 24/5:** Η δρ. Χριστίνα Θεοχάρη στο θέμα «Εργασιακές σχέσεις και περιβάλλον» που εισηγήθηκε στην HELLECO '93. Επίσης ο Γάλλος συνδικαλιστής Jean Jaques, μέλος της Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων, στο θέμα «Εργαζόμενοι και προστασία του περιβάλλοντος», που εισηγήθηκε σε διήμερο του Εργατικού Κέντρου Ελευσίνας.

• **ΤΡΙΤΗ 25/5 και ΤΕΤΑΡΤΗ 26/5:** Ηχογραφημένα στιγμιότυπα από

εκδήλωση του Συλλόγου Βιβλιοπαλλήλων ενάντια στον ρατσισμό, με παρεμβάσεις Φιλιππινέζων, Τούρκων και του ΙΝΕ της ΓΣΕΕ.

• **ΠΕΜΠΤΗ 27/5:** Ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα. Παρουσίαση της έρευνας του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ.

• **ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28/5:** Συνέντευξη του Συλλόγου Εργαζομένων στο Νοσοκομείο Ν. Ιωνίας, «Η Αγία Ολγα» για τα προβλήματα ενός νοσοκομείου που καλύπτει περιοχές με 1 εκατομμύριο πληθυσμό.

★ **«ΕΚΕΙΝΗ ΚΑΙ ΕΚΕΙΝΗ»...** από Δευτέρα 17 Μαΐου... Μία εκπομπή που ετοιμάζει για τον «Αθήνα 9.84» η Εύη Δρούτσα και η Μαργαρίτα...

Εκείνη... (η μητέρα) η Εύη Δρούτσα και εκείνη (η κόρη) η Μαργαρίτα Δρούτσα από τις 10.00 το πρωί και για 2 ώρες εκτός Σαββάτου και Κυριακής σας κρατάνε χαρούμενη μελωδική συντροφιά (και ό,τι ήθελε προκύψει)...

24/5/93 Ελευθεροτυπία

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Από την εκπομπή "ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΠΑΙΞΙ ΕΛΛΑΔΟΣ". Άκουσε πολλά και προπονιές ότι κίνδυνος, αλλά γι αυτό πρέπει να δείχνει όλοι μαζί ένα χέρι.

15/12/89
Το καλό
να δείχνετε

Μια πρωτότυπη κι απλή χριστουγεννιάτικη κάρτα, σχεδιασμένη στο χέρι, μας εστάλη από την εκπομπή «Γεγονότα και πάσης Ελλάδος», που μεταδίδεται κάθε μέρα από το σταθμό «94.1 Επικοινωνία FM».

Η στήλη στέλνει τις θερμές της ευχαριστίες και κυρίως

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

☐ Σήμερα στο πλαίσιο της εκπομπής «Γεγονότα και πάσης ΕΛΛΑΔΟΣ» που μεταδίδεται από τους 94,1 μεγακύκλους και τον Επικοινωνία FM, θα μεταδοθεί συνέντευξη της κ. Στανισλάου Κένεντυ που είναι πρώην μέλη του 2ου προγράμματος της ΕΟΚ για την καταπολέμηση της φτώχειας. Η κ. Κένεντυ είναι ειδική στην κοινωνική πολιτική και οικονομολογία. Είναι επίτιμος ερευνητής του Πανεπιστημίου του Δουβλίνου και υπεύθυνη για την εφαρμογή του προγράμματος στην Ιρλανδία.

Εμπέλινα - παρουσίαση: Νάσος Μπράτσος, Γιώτα Καπουράδου, Γρηγόρης Κατσάνης.

4389733
68/6/51
15/9/89

ΕΝΤΟ

Αεροπλανία του FLASH 96. Έγινε από το αεροδρόμιο ακουμπώντας το αεροπλάνο πάνω στον έρμα δεν έχουμε παρά να βορράκιμα.

★ **Εκκινόμει** σήμερα με μια είδηση που δεν είναι ακριβώς επιλογή εκπομπής, αλλά αφορά στην προσαρμογή του Flash 96, 1 για τη διάδοση των θερινών σινεμά που σε σας μπορεί να χαρίσει μέχρι και ένα ταξίδι. Ο ραδιοφωνικός σταθμός λοιπόν ξεκίνησε μια νέα συνεργασία με το περιοδικό «Αθηνόραμα» και το διαγωνισμό με τίτλο «Σινε-σκυταλοδρομία» που θα διαρκέσει μέχρι τις 26 Αυγούστου. Όσο περισσότερες ταινίες καταφέρουν να δουν το καλοκαίρι οι κινηματογραφόφιλοι τόσο περισσότερα κερδίζουν. Από ασουντρακ και βιβλία για το σινεμά, μέχρι ταξίδια για τα Φεστιβάλ Καννών, Βερολίνου, Αβουιάζ και Θεσσαλονίκης. Τις ταινίες που προτείνονται κάθε εβδομάδα μπορείτε να ακούτε από το Flash 96, 1 κάθε Παρασκευή, Σάββατο και Κυριακή στις 10.57 π.μ., 6.57 μ.μ. και 9.57 μ.μ.

★ **Καθημερινά, 01 FM, 2.00 μ.μ.** Οι πολιτικοί βιάζονται σοβαρά την υγεία, μόνο αν τους πάρεις στα σοβαρά. Αν τους πάρεις όμως στο κνήγι; Αυτά τα τρομερά λέει από την εκπομπή «Δίπερμα» ο

Σταύρος Θεοδωράκης, γι' αυτούς που βαρέθηκαν να τους παίξουν μονότερμα. Μια εκπομπή για την τρίτη άποψη, το τρίτο φύλο, την τρίτη ηλικία...

★ **Κυριακή, ΕΡΑ 1, 5.30 μ.μ.** Το αφιέρωμα στον Ιταλικό κινηματογράφο συνεχίζεται με το διάσημο σκηνοθέτη Πιερ Πάολο Παζολίνι. Θα μεταδοθούν συνθέσεις αποκλειστικό και μόνο του Ενιο Μορικόνε, φίλου και συνεργάτη του Παζολίνι. Ακούστε αποσπάσματα από τις ταινίες «Μικρά και μεγάλα πουλάκια», «Οι μάγισσες», «Θεώρημα» και «Χίλιες και μια νύχτες». Κείμενα - επιμέλεια Ιάκωβος Δρόσος.

★ **Καθημερινά, Ελλάδα FM, 11.00 μ.μ.** Ακούστε από την εκπομπή «Το τραμ το τελευταίο» ρεμπέτικα, λαϊκά, διαλεκτικά και ταιριασμένα με μερικά από την Εύη Μπούρου, που με νοσταλγική διάθεση ζωντανεύει τη μαγεία της παλιάς Αθήνας.

★ **Δευτέρα, Επικοινωνία FM Το Ράδιο Επικοινωνία** Εκκινεί μια μεγάλη έρευνα από τη Δευτέρα με αφορμή το γεγονός ότι το 1993 είναι πανευρωπαϊκό έτος αφιερωμένο στην προστασία των ηλικιωμένων. Τι συμβαίνει στην Ελλάδα; Απαντάνε η γ. γραμματέας Ισότητας κ. Μαθιοπούλου και εκπρόσωποι συνταξιούχων, φαρμακοπυαλλήλων, μεταλλεργατών, αυτοκινητιστών και η ομοσπονδία του ΙΚΑ.

ΜΥΣΤΙΚΑ

ΚΑΝΕΙ ΠΡΟΒΕΣ... ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΜΟ

Αφού μοίρασε 2.000 προσκλήσεις για το γάμο του έκανε και ένα πάρτι προεξέλιξη στο κλαμπ Αμαζών. Ο λόγος για τον Στάθη Ψάλτη που παντρεύεται στις 6 Ιουλίου στην Ιερά Κρύπη της Φιλοθέης την καλή του Τάνια Μπούρα, μοντέλο και πρώην μιν Γιανγκ. Οι προσκλήσεις, με ένα κιομοριστικό σκίτσο δε, στάλθηκαν σε καλλιτέχνες και όχι μόνο... Κομπάρσος του Στάθη Ψάλτη και της Τάνιας Μπούρα ο θεατρικός επιχειρηματίας κ. Σταφυλλάς. Όσο για το γλέντι μετά το γάμο έκλεισε κι αυτό στο Star club, πίσω από το Δελνιά. Βιών ανθοσάπτον, παιδιά...

Στο σταί καταφέ, Ελένη Φ χαροκρ στοχεία

Με παλι... πάθος ο Αλέκος Αλεξανδράκης έδωσε το συγχαρητήριο του στον Γιάννη Φλέσσα για το βιβλίο του «Μουσική στα 35 mm». Μοζι τους η Ελίνα Τσαγκαράκη με την οποία ο Γιάννης Φλέσσα θα γράψει την αυτοβιογραφία του Γιάννη Παρίου.

ΕΥΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΗ

Ενας «δικός» μας άνθι Φλέσσας, γιόρτασε τη εβδομάδα την έκδοση βλίου «Μουσική στα 35 βρίσκεται στον πρώτο κυκλοφορίας του, έφτ πωλήσεις. Το βιβλίο οι κινηματογραφικούς σφανείς ήρωες της 7ης συνθέτες παρελαύνο δεσ, ενώ... τα 35 mm με συνεντεύξεις των Μίκι Ζαρ, Τζόαν Μπαζ, Μ. Χατζιδάκι, Β. Παπαθαν βλίο προλογίζει ο Μικιλιάζου οι Γιάννης Ξα μήτρης Ιατρόπουλος, φίλη του Γιάννη Φλέσ σπτι της για να γιορτα

ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΠΤΑ ΚΑΚΑ

Απομακρύνονται σιγά σιγά τα... «Επτά κακά της μοίρας» του Γ. Κωνσταντίνου. Ο δεύτερος κύκλος της σειράς ολοκληρώνεται σε μερικά επεισόδια. Τέλος καλό όλα καλά για τον Λάμπρο, αφού οι γυναίκες του παντρεύονται και τα παιδιά του φεύγουν ο ένας για Αμερική και ο άλλος για Πάτρα... Όσο για τον αδελφό του, τον Τόνυ Αντονι τα «βρίσκουν» τελικά. Στη φωτό ο Τόνυ Αντονι με ένα από τα... καλά της μοίρας του το... γιο του, που σύντομα θα ασχοληθεί με τη σκηνοθεσία.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Είναι λογικό ότι η πληθώρα των ραδιοφωνικών σταθμών δε θα μπορούσε κάποια στιγμή παρά να δημιουργήσει έντονο πρόβλημα βιωσιμότητας στους περισσότερους από αυτούς. Είναι επόμενο ότι μία επιχείρηση — οποιασδήποτε μορφής — δεν είναι δυνατόν να χρηματοδοτείται εσαεί από «εξωτερικές» πηγές, και ένας σταθμός, για να μην «μπαίνει μέσα», πρέπει να είναι σε θέση τουλάχιστον να καλύπτει τα λειτουργικά του έξοδα. Με δεδομένο ότι η διαφήμιση είναι η κύρια πηγή εσόδων των ραδιοσταθμών και σε συνάρτηση με το γεγονός ότι η διαφημιστική πίτα (όπως συνηθίζεται να λέγεται) — αλήθεια, γιατί πίτα και όχι... τηγανίτα; — είναι πλέον περιορισμένου μεγέθους, μπορείτε να κατανοήσετε το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι από τους 50 και πλέον τοπικούς ραδιοσταθμούς του λεκανοπεδίου.

✓ Οι ΕΟΚικές «ενέσεις» δεν είναι δυνατόν να καλύψουν πλήρως το λειτουργικό κόστος των δημοτικών ραδιοσταθμών — αυτοί κυρίως έχουν πρόβλημα — οπότε αναζητούν λύσεις χωρίς να πολυνοιάζονται για τις «λεπτομέρειες» και τα «επί μέρους». Γιατί «λεπτομέρειες» και «επί μέρους» λογίζονται καταστάσεις όπως η υποβάθμιση της ποιότητας των εκπομπών ή η αλλοίωση της φυσιογνωμίας

ενός σταθμού μπροστά στην ύπαρξη — και μόνον αυτή — του μέσου, που, με αυτό τον τρόπο, γίνεται αυτοσκοπός.

✓ Μπροστά στην επιβίωση του σταθμού — και τη μικρή ή μεγάλη πολιτική σημασία του — είναι «λεπτομέρεια» το γεγονός ότι τεχνικοί ή και... θυρωφοί κάνουν εκπομπές, ότι εργαζόμενοι παράγουν έργο με εξευτελιστικές

Γράφει ο Γιώργος Χαρινιώτης

ή και καθόλου αμοιβές, ότι η απώλυση είναι πλέον... ψωμοτύρι. Είναι λεπτό...μέρεια.

✓ Η ζεύξη των δημοτικών - διαδημοτικών «Διάλογος 10», «Ράδιο 5», «93,1 Tik Tak», «Επικοινωνία 94,1», και «Ράδιο Ξένιος» (πρώην Άνω Λιοσίων) ήταν κάτι αναμενόμενο, αφού σχεδιάζονταν από καιρό σαν μία λύση για την ανακούφιση της οικονομικής δυσπραγίας τους. Από αυτό, όμως μέχρι του να καταργούνται πετυχημένες εκπομπές («Γεγονότα και πάσης Ελλάδος», «Διατράραξη κοινής ησυχίας»), αφού απολύθηκε όλο το δημοσιογραφικό τιμ του «Επικοινωνία», υπάρχει μεγάλη διαφορά.

✓ Τα συμβαίνοντα στον «Επικοινωνία» συνιστούν ωμή πολιτική παρέμβαση, που σαν αποτέλεσμα θα έχει την αλλοίωση της ανεξάρτητης φυσιογνωμίας του σταθμού. Και όταν οι κινητοποιήσεις των εργαζομένων δημοσιογράφων αντιμετωπίζονται από την εργοδοσία ακόμα και

ΕΠΙΧΕΙΩΣΤΕ Ν' ΑΚΟΥΘΕΤΕ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

- «Φωνή βοώντος εν τη ερήμω». Η Ελπίδα Σκούφαλου πλέκει αινίγματα. («902 Αριστέρά στα FM», 12 το μεσημέρι).
- Προγραμματίστε το Σαββατοκύριακό σας με οδηγό την εκπομπή «Της τέχνης τα καμώματα». («9,84», 7 το βράδυ).
- Από την ίδια συχνότητα, στις 4 το απόγευμα, «Βαβουράματα» με το σχετικό... Τζόνι.
- «Εκτός γραμμής» πρόσωπα

ΣΑΒΒΑΤΟ

- «Πέραν του ωραίου». Η δεκαετία του '80 και το νέο τίμημα της σιωπής του κοινού. (EPA-3, 9 το βράδυ).
- «Ζιγκ - Ζογκ στα κόμικ» με Goscinny - Uderzo, Sproedy Gouzaies, «Άλιενς» και πολλά άλλα. (EPA-4, 9.30 το βράδυ).
- Σύγχρονη ελληνική ποίηση, συγκεκριμένα του Γιάννη Κοντού και της Τζένης Μαστοράκη, από την εκπομπή «Το βιβλίο στο μικρόφωνο». (EPA-1, 7 το βράδυ).
- Ο σκηνοθέτης Βασίλης Παπαβασιλείου φιλοξενείται «Στον α-

— Στη 1 μετά τα μεσάνυχτα, «Σαββατιάτικο κοκτέιλ» από τον «Ηχώ 102,4».

— Από την ίδια συχνότητα, στις 4 το απόγευμα, «Λουκουμάδες και λουλούδια!» Καλά και τα δυο!

ΚΥΡΙΑΚΗ

- Αφιέρωμα στον Jean Fournier από την εκπομπή «Οι μεγάλοι βιολιτστές». (EPA-3, 12 το μεσημέρι).
- «Θέμα έκθεσης: ελεύθερο». Με jazz, blues, rock χωρίς να αποκλειστούν ελληνικά ή λαϊκά παραδοσιακά. (EPA-4, 11.05 το βράδυ).
- Από την Εθνική Πινακοθήκη, ακούμε «Μουσική δωματίου», με έργα J.S. Bach. (EPA-1, 8.45 το βράδυ).
- «Κυριακάτικα»